

UPCYCLING

Emre Koyuncuoğlu

*Yeni Normalin İnşasında
İçimdeki Kara Deniz*

İLERİDÖNÜŞÜM

Emre Koyuncuoğlu

Yeni Normalin İnşasında İçimdeki Kara Deniz

Yayın Tarihi: 15 Haziran 2022

E-Kitap Projesi / İçerik Oluşturma/ Editör:

Emre Koyuncuoğlu

Katkıda Bulunanlar: Tobias Hering, Aris Nalcı,
Handan Coşkun, Su Güneş Mıhladız, Dilek
Dervişoğlu, Senem Oluz, Can Tuğcuoğlu

Grafik Tasarım: Funda Yılmaz

Teknik Çözümleme: Mustafa Kurt

İçeriği oluşturan tüm kayıtlı malzemeler (fotoğraf, video, ses kayıtları) Sinop Kommün-ikasyonu katılımcılarına ait olup, kendi arşivlerinin dokümanları olduğundan onların izni doğrultusunda kullanılmış olup buradaki bağlamı dışında kullanılamaz.

Yeni normalin inşaasında

İçimdeki kara deniz

Çok disiplinli arşiv üretimi

Sinop

"Komün- ikasyon" u

DANS-FİLM-OYUN-SOHBET

YER: TARİHİ SİNOP HAPİSHANESİ/SİNOP

TARİH: 16-17-18 AĞUSTOS 2006

SAAT: 19.30- 21.30

Proje Sorumlusu: Emre Koyuncuoğlu-Tobias Hering

Katılımcılar: Sevi Algan, Çiğdem Borucu, Handan Coşkun,

Dilek Dervişoğlu, Zafer Gecegörür, Tobias Hering,

Mustafa Karabıyık, Emre Koyuncuoğlu, Su Güneş Mıhladız,

Aris Nalcı, Senem Oluz, Can Tuğcuoğlu, Ata Ünal

2006'da ilki düzenlenen SİNOPALE kapsamında gerçekleşen "Sinop Komün-ikasyonu" / Dans-Film- Oyun- Sohbet gösterisi, tiyatro yönetmeni Emre Koyuncuoğlu ve Berlin Uluslararası Film Festivali ve yine Berlin'de gerçekleşen "Globale" Film Festivali'nde görev alan, aynı zamanda bağımsız yazar, prodüktör ve gazeteci olarak çalışan Tobias Hering'le yapılmış bir "yolda karşılaşma çalışması"ydı. Yolun ilk durağı, Sinop'taki Tarihi Sinop Hapishanesinin tarihinin anlatımı da gölgede bırakılmış birçok veriyi de bilindik anlatıya eklemlediğimiz ve çok katmanlı aktarımı olan yeniden yazma denemesi oldu. Siyasi tarihte sürgün kenti olarak da bilinen Sinop; gerçeklik ve ütopya arasında gel-gitlerin en çok yaşandığı kentlerden biri. Eski Sinop Cezaevi ise, tarihte bir han sonrasında bir kale, sonrasında bir tersane ve aynı zamanda özellikle muhalif düşüncenin tutulduğu bir cezaevi olarak karşımıza çıkıyor. Sinop tarihi hapishanesi, Sabahattin Ali, Kerim Korcan, Eşber Yağmurdereli gibi birçok yazarın bir dönem yaşadığı ve eserlerini ürettikleri ve mola vermek zorunda kaldıkları bir "Han".

“Sinop Komün-ikasyonu” / Dans-Film-Oyun-Sohbet gösterisinin içeriği ve kurgusunun hazırlanışında en büyük esin kaynağı; Peter Watkins’ın orijinal uzunluğu 375 dakika olan kurgu-belgesel filmi “La Commune- Paris 1871”. Watkins filminde iki ana kavram üzerinde yoğunlaşmakta. İlki, “Devrim bir ütopya mı yoksa gerçek mi?” Watkins, bu soruyu tarihi bir olayı, bir platoda yeniden kurgulayarak ve o dönem, 2 ay boyunca komünal bir düzen kurmuş Parislilerin ütopyalarını ve karşılaştıkları gerçekleri, oyunculara yüklediği karakterlerle canlandırarak farklı açılardan ele alarak sorar. Oyuncuları, hem oyun karakterleri hem de gerçek kişiler olarak kamera önüne çıkarır. Oyuncunun, oynadığı rolle olan iç çatışmasını sergiler. Böylelikle, filmde kurgu ve gerçek birbirine girer, ütopya ve gerçek gibi. Watkins aynı zamanda; farklı zamanları da üst üste bindirir. 1871’in Paris’inde büyük bir coşku ve hayal kırıklığıyla yaşanmış “Paris Komünü”, filmde günümüzün medya araçlarıyla belgelenmektedir. Kameramanlar ve muhabirler, gerçekleşen olayları “canlı” ve anında televizyon aracıyla halka duyururlar. Farklı televizyon kanallarının yayınları, kimin gerçeği ile “canlı” izlediğimiz sorusunu sürekli bize hatırlatır. Yönetmen, böylelikle bugünün dünya politikasını belirleyen medyayı da filmiyle öncelikle tartıştığı konular arasına alır.

haba, yurttaşlar.

“Komün-ikasyon”un Sinop’taki gösteri metninin oluşumunda; Tolga Ersoy’un “Sinop’un Hanı” araştırmasından, Eşber Yağmurdereli’nin “Akrep” oyunundan, Aytekin Yılmaz ve Sezai Sarioğlu’nun “Sevgili Kardeşim-Hapishaneden Mektuplar” derlemesinden ve Zena el-Khalil’in “Bir Sanatçının Beyrut Mektubu” adı altında çıkan yazıdan ve Sinop’taki Amazonları anlatan mitik bilgilerden yararlanıldı. Gösteri kurgusu çerçevesinde “Sinop Komün-ikasyonu” da belli bölümlerini izleyeceğiniz “La Commune- Paris 1871”in gösteride kullanılan bölümlerin altyazı olarak Türkçe çevirisini; Fatoş Üstek, Rana Öztürk ve Murat Musulluoğlu gerçekleştirdi. Bu kurgu-dokümanter filmin belli bölümlerinin Türkçeye çevrilerek gösteride kullanılması için 13production, Peter Watkins ve “Rebond pour la Commune” (Paris)’den telif izinleri alınmıştır.

PETER WATKINS: 1935’te İngiltere’de doğdu. 1967’de İngiliz televizyonu BBC ile yaptığı ilk filmleri üzerindeki siyasi tartışmaların ardından protesto için göç ederek bir daha İngiltere’de yaşamadı. Bugün Litvanya’da yaşıyor. Bir film yapımcısı olarak, drama ve belgesel tekniklerini genellikle şaşırtıcı derecede “gerçek” kurgularla birleştirerek benzersiz bir tarz geliştirdi. Filmlerinde her zaman nükleer silah tehdidi (The War Game, 1966 ve The Journey, 1987), ezilenlerin tarihsel mücadeleleri (La Commune, 1999), totaliter devlet iktidarı (Punishment Park, 1970) ve kitle iletişim araçlarının manipülatif gücü gibi siyasi meseleleri ele aldı. Savaş Oyunu (The War Game) ona 1966’da Belgesel Film dalında Akademi Ödülü kazandırdı; yine de Peter Watkins sıklıkla “günümüzde iş başında olan en ihmal edilen büyük film yapımcısı” olarak anılmakta. “Komün-ikasyon”ların gerçekleşmesine ön ayak olan Berlin’deki “Globale” Film Festivali’ne ve filmin gösteride kullanılmasına izin veren 13production’e, Peter Watkins’e ve “Rebond pour la Commune” (Paris)’e teşekkür ederiz.

Misafirperver/ Misafirsavar Karalara Hapsolmuş Hırçın Bir İç-denize Ulaşan Fısıltı:

“... Gönül Aldırma”

Emre Koyuncuoğlu

19 Mayıs 2022

İstanbul Ortaköy

Boş beyaz kağıda bakıyorum. Bilgisayarımda Sinop fotoğrafları. Açıp açıp bakıyorum. Karadeniz. Birleştirici ve bağlayıcı. Duruyorum Sinop'un en ucunda, burunda. Çalkantılı, bulanık, yeşilimsi, derin Karadeniz. O da olmasa ne yapardık. Karşıya bakıyorum. Oralarda bir yerde Odessa. Şimdilerde hüznün her gün biraz daha arttığı, sevgili Odessa. Sola doğru baktığımda, en dipten bağlandığım Konstanza. Sağa doğru, kişisel mitik hikayemin devamı Batum. Hepsi ile farklı bağlarım var. Bu kara deniz onları birbirine bağlıyor. Şimdi ama Sinop. Türkiye'nin en uç kuzey noktasındayım. Sinope'nin kentinde. Amazon kraliçesi cesur Sinope'nin kenti.

Sinop, babamın gençken terk ettiği, Karadeniz sahillerine beni geri döndüren kent. Kumunun bir sahilde siyah, bir sahilde beyaz olduğu sürgünler kenti. Sanki yeni sürgünün toprakta bitmesi için iyi bir ortam. 2005. Bir grup İstanbul'dan sanatçı Sinop'ta dolaşıyoruz. Bienal için ön araştırma gezisi, Melih (Görgün) önderliğinde. Kültür Bakanlığı'na devredilen eski Sinop Cezaevi'ne gidiyoruz. Orada çalışmış bir gardiyanının rehberliğinde hapishaneyi geziyoruz. Kadınlar koğuşuna geldiğimizde gardiyanın tutuklu kadınlar hakkında cinsiyetçi yorumu Beral Madra'yı çok sinirlendiriyor. Bu duruma ilk tepki ondan geliyor. Biz buranın hikayesini bir gardiyandan dinlememeliyiz. Bu tepki zihnimde asılı kalıyor.

Sinop'ta kaldığımız yurt deniz kenarında. Sabah erkenden denize atlayıp, sonra duş alıyoruz. İstanbul'da karadeniz kıyılarından denize girmek, hep korkulu bir rüya aktarımına paralel gerçekleşir. Çocukluğumuzdan beri Karadeniz ile ilgili uyarılırız: "Aman, bir dalga gelir, çeker seni derine, anlamazsın bile..." Sinop'un koylarında, kumsallarında su çok oynusu. En azından öyle duruyor. Sinop Cezaevi'nin karadenize paralel yükselen surlarında "duvarları yalayan deli dalgalar"ın durumu daha farklı tabii.

Sinop limanından
karadenizin
görüntüsü, 2022

Ben bir maraton yüzücüsüydim bir zamanlar, karanlık denizlerde yüzmeyi bilirim. Dalgaların suratına çarpmasını, nefes almaya çalışırken sürekli tuzlu su yutmayı. Boğazın tuzdan yanarken, art arda yutkunarak tükürüğünle gırtlığı açıp, her koşula bir tür iptida-i de olsa bir çözüm önerisi üreterek; yine de hedefinden şaşmamayı maraton yüzerken suda deneyimleyerek öğrenirsin. O karanlık derin sularda, soğukta, yalnız başına, görünmeyen bir yere doğru yüzerken, bir süre sonra bir yere varmayı hayal ederken, o süreçte ne kadar çok şeyle karşılaşabileceğini bir iç his olarak bilirsin. Denizin kara gibi bir yer olmadığını, orada gerçeği pek saklayamayacağını bilirsin.

Altında bilmediğin anlamadığın bir dünyanın olduğu, bu gittikçe kararan, gördüğün kadarıyla görmediğini tasavvur ettiğin, ve dolayısıyla korktuğun, dalgalarla boğuşarak geldiğin yalnız ve çaresiz bir yerde; bir süre coskuyu, cesareti ve sonrasında korkuyu yaşarken; “altında dev balinaları yüzdürdüğün” en tükenmiş anında, tam da kaybolmanı engelleyecek, seni kendine getirecek tek şey, bu suya neden atladığını hatırlamak ve ona tutunabilmektir. Seni karaya çıkaracak tek güç, “senin neden orada olduğunu” hatırlamandır.

Sinop bienali çalışmaları sırasında bize kalmamız için tahsis edilen öğrenci yurdunun dışarıdan görüntüsü, 2006

Ya da; akışkan, her an değişebilecek, dönüşebilecek dostken düşman olabilecek, düşmanken kurtarıcı, çok eğlenceliyken aynı zamanda çok yorucu bir deneyimdir, denizde suda olmak. Seni bütünüyle kaplayabilen, tüm tenine aynı anda dokunan, hareketini yavaşlatan, yumuşatan, uysallaştıran, ateşini söndüren, kendini bıraktığında seni taşıyan, beşikte gibi sallayan...

"Sinop Kommün-ikasyonu" projesini beraber oluşturduğum Tobias Hering'le 8. Sinopale'de işimizin olacağı projenin konsepti "Konuksever Deniz" üzerine tartışırken "host" ve "gast" kelimesinin Almanca ve İngilizcede kök olarak kullanıldığında da karşıt anlamlar içerdiğini konuştuk. "Host" (hostile ve hospitable türeyebiliyor) ya da Almancada Gast/Geist gibi "misafir" anlamına gelen kelime, her zaman olumlu anlam içermiyor, olumsuzu da içinde barındırıyor.

Birini "misafir etmek", bir süre sonra gitmesi durumunu da içinde barındırıyor. Birini "sürelî bir kollama hali". Ya da tam tersini düşünelim. Birini "bir süreliğine alıkoyma", sonsuza kadar buradasın demeye eş değer, bir kötü olma hali değil mi?

Sinop sahilinden
bir görüntü, 2006

Çok üzgünüm. Bugün, T24’de (haber portalı) bir röportaj okuyorum. Çocukluk arkadaşım, beraber dans ettiğim, ilk sahne deneyimlerimi birlikte yaşadığım, sonra avukat olan canımın içi Deniz’cik (Deniz Altınay) bu sefer bir tutuklu yakını ve avukatı olarak konuşuyor:”Abim, insanların birlikte nasıl daha iyi yaşayabileceği konusunda çalışmalara kafa yordu hep. Daha iyisi mutlaka olmalı, diye düşünür ve bi fiil olması için de çalışırdı. Şimdi tutuklusu olduğu cezaevlerinin gardiyanlarının eğitimi ve hem kendileri hem tutuklular için daha insani koşullar oluşturmak adına yaptığı çalışmalar da vardı mesela...” Abisinin (Hakan Altınay) AFS öğrencisi olarak seçildiği ve Deniz’in abisinden bir süre ayrılacağı için üzüldüğü bir zamanı hatırlıyorum. Deniz üzüldüğünde genelde sessizce uzaklara bakar. Şimdi ben bu en uçtan, uzaklara baktığımda Odessa’yı gördüğümü hayal ediyorum. 2006 Sinopale, ilkinin gerçekleştiriyoruz. “Şey” konsepti altında. Tanımsız olanın, içinde oyun kurmak bize düşüyor sanatçılara. Harika değil mi? Eski hapishanenin yıllardır Kültür Bakanlığı’nda olup hiçbir sanatçının şimdiye kadar bu mekanda iş yapmamış olmasına hem hayret ediyor, hem de ilk olmaktan biraz da -şimdi düşündüğümde “anlamsızca”- gururlanıyorduk. Sinop’a geldiğimizde özellikle politik suçlu ya da düşünce suçundan hüküm giymiş edebiyatçı, gazeteci, aktivist, politikacılara yapılan haksızlık ve adaletsizliklerle dolu tarihimizin bitmesi gibi bir hayali barındıran bir ütopyanın peşindeydik. Mekana hapsedilmiş düşünceyi özgürleştirecektik. Herkesi burada seyirci-oyuncu ayrışımı olmadan bir araya getirecektik. Ayırıştıran, ayıklayan değil, buluşturan olacaktık! Oraya sıkışıp kalmış, tıklmış, hücrelerde çürümeye bırakılmış farklı düşüncenin, duruşun, varoluşun hikayesini bir gardiyardan dinlemeyecektik, biz anlatacaktık. Sinop’a sürgün edilmiş ama orada yeni sürgün vermiş duyguya, düşünceye, inanca “Bakın bu da bir ‘şey’” diyecektik. O ‘şey’in tanımını seyirciye bırakacaktık.

*

Tuğçe Tatari, “Gezi tutuklusu Hakan Altınay’ın kardeşi Deniz Altınay: Bu sadece talimat işi değil, bu aynı zamanda salt kötülük”, T24, 19 Mayıs 2022, <https://t24.com.tr/yazarlar/tugce-tatari/gezi-tutuklusu-hakan-altinay-in-kardesi-deniz-altinay-bu-sadece-talimat-isi-degil-bu-ayni-zamanda-salt-kotuluk,35320>

O 'şey'in tanımını seyirciye bırakacaktık. Herkesin tanımı ve herkesin hikayesi değerliydi bizim kurduğumuz oyunda. Ayrıca, her şeyin bir tanımının olmaması da iyiydi. Çünkü bir ütopyaydı.

Çünkü aynı zamanda Bienal kavramıyla Sinop halkı ilk kez buluşuyordu, gerçekten de Sinop için bu karşılaşma, bir "şey"di. İlk karşılaşmanın, bu "şeyin" önemini bilerek, gösteriyi kurguladık. Sinop'un tarihini ve oradaki hapishane "kültürünü" anlatan kitaplar bulduk. Birlikte okuduk, üstüne konuştuk, çay içtik, denize girdik, cezaevine gidip mekana dair notlar aldık, güneşlendik ve hepimizin aklı/gönlü yapacağımız gösteri için üretmeye başladı. Hep biz diye konuşuyorum, çünkü "Sinop Kommün-ikasyonu"nu çok kişiyle yaptık.

Bienal ekibi denizde güneşlenirken, 2006

Dönüşüm” başlıklı 8. Sinopale için; en başa sarıp oradaki seyirci ile ilk karşılaşma anımıza bakmak istedim. O nedenle Sinop Kommün-ikasyon işini merceğe alarak, “ileri dönüşüm” fikri altında yine aynı ekibi yeniden -bu sefer sanal bir ortamda- bir araya getirip birlikte bu okuduğunuz e-kitabı yapmak istedim. O gösterinin deneyiminden ve sonrasında üstüne -belki de ayrı ayrı yerlerde ve insanlarla- yaşadıklarımızdan bize “ileriye dönüştürmek” için ne kaldı? Yazıdaki devamlılığım adına, tutunduğum soru bu.

2006’daki gösterimizin adı; Sinop’da hem bienal sürecinde oluşmuş olan sanatsal bir kommün önerisi, hem de iletişim önerisi taşıyordu. Sinop Kommün-ikasyonu, eski Sinop Cezaevi için özel tasarlanan, Sinop’ta bir araya gelen ve orada birbiriyle birlikte yaşayarak üreten bir ekibin gerçekleştirdiği “Dans-Film-Oyun-Sohbet” alt başlığıyla disiplinlerarası özelliğini tanımladığımız bir gösteriydi. Proje sorumlusu olarak benim ve Tobias Hering’in yer aldığı projede: Sevi Algan, Çiğdem Borucu, Handan Coşkun, Dilek Dervişoğlu, Zafer Gecegörür, Tobias Hering, Mustafa Karabıyık, Su Güneş Mıhladız, Aris Nalcı, Senem Oluz, Can Tuğcuoğlu, Ata Ünal ve ben performansçı olarak yer alıyorduk. Sanal ortamda gerçekleşen 8. Bienal için, bu e-kitabın içeriğini bu ekiple yine sanal buluşmalar ve orada oluşan öneriler doğrultusunda hazırladık. Ve yine sohbetler, paylaşımlar başladı. Tabi geriye dönük sorgulamalar da... “Şey” başlığı altında biz ne

Sinop Tarihi Cezaevi’nin bir duvarını oluşturan karadenize cephesi olan tarihi surlar. Ekiple birlikte keşif turu, 2006

Mahkum nakil
aracının içinden
Sübyan Koğuşunun
binası, mekan
araştırması,
Emre Koyuncuoğlu,
2006
Fotoğraf: Aris Nalcı

yaptık, o şeye ne oldu, 16 yıl sonra, ne oldu bizim şeye... Ne oldu, Sinop Kommün-ikasyonuna. Sinop'a ne zaman gitsem, yüksek bir ihtimal olarak, halen sokaktan birinin yanıma yaklaşıp, ben sizin gösterinizi izlemiştim, demesi mümkün. 3 gece arka arkaya (genel prova ile 4) her gece 200'e yakın çoğunlukla yerel halktan oluşan bir seyirci kitlesiyle, 1,5 saatlik bir süre içinde cezaevinin farklı alanlarına bir güzergah oluşturacak şekilde yerleştirilmiş bir çok farklı sanatsal anlatı parçalarından oluşan bölüm bölüm gezilerek devam edilen ve bir tur mantığında ilerleyen sonunda da üzerinde konuşmak için cezaevi avlusunda oturup çay içilen ve sohbet edilen bir gösteriydi. İnsanların zihninde yer ettiğini bildiğim ve çok mutlu olduğum bana göre değmiş bir iştir. Biri bana, O "tur"da anlatılan cezaevini hiç unutamadım. O cezaevine bakışım değişti." demişti. Ne güzel olmuş işte...

Sinop'ta hayatın tam merkezinde, şehrin tam ortasında, hikayesini kimin nasıl anlattacağını sessizce beklerken karanlık suların içinde arada görünüp kaybolan ürkütücü dev bir balina, Sinop tarihi Cezaevi. Ütopyamızı neden senin üzerinden kurmuşuz ki. Nelerin üzerinden yürümüşüz, biz geleceğe... Geçmiş dediğimizin ne kadarını sırtlanıp geleceğe adım atıyoruz...

Ben şimdi burada ne yazıyorum diye yabancılaştığım çok oluyor.

Ne ütopyası... Lafta hapishanenin avlusundan salıktık dışarıya; özgür düşünceyi, özgür üretimi, yaratıcılığı, farklılıklarla birlikte yaşama kültürünü, toleransı, sevgiyi...16 yıl sonra. Nerelerdeyiz biz 16 yıl sonunda. Dün akşam twitter'a düşen görüntüler, Boğaziçi Üniversitesi içinden onur yürüyüşü yapmak isteyen çocukların nasıl gözaltına alındığını izlediğimiz görüntüler... Radyo; Karadeniz'de farklı sahillere, Bulgaristan, Romanya, Türkiye'ye ölü yunuslar vuruyor, diyor. Rus savaş gemilerinin sinyal bozucularından etkilenip ölen... Her gün üçer beşer kadınlar öldürülüyor yakınları tarafından...Tedbirsiz çalışma koşulları nedeniyle kanında ağır metal biriken ve kemik erimesi nedeniyle ölecek olan işçilerle konuşuluyor... Haber yapıyor diye ceza üstüne ceza alan, dayak yiyen gazeteciler adaletle inanmadıklarını söyleyerek dava açıyorlar... Yanlış bir iksir mi kullandık? Artık her yerde suç, her yer hapishane.

2022. Senem'in Moda'daki evindeyiz, biz nerede tanıştık, nasıl oldu da Sinop'da beraber çalıştık, tam hatırlamıyoruz bile. Buna çok şaşıyoruz, Sinop öncesi bizim için çok net değil. Ama Sinop Kommün-ikasyonu sonrası ne çok birlikte iş ve gelişen bir dostluk hikayesi var.

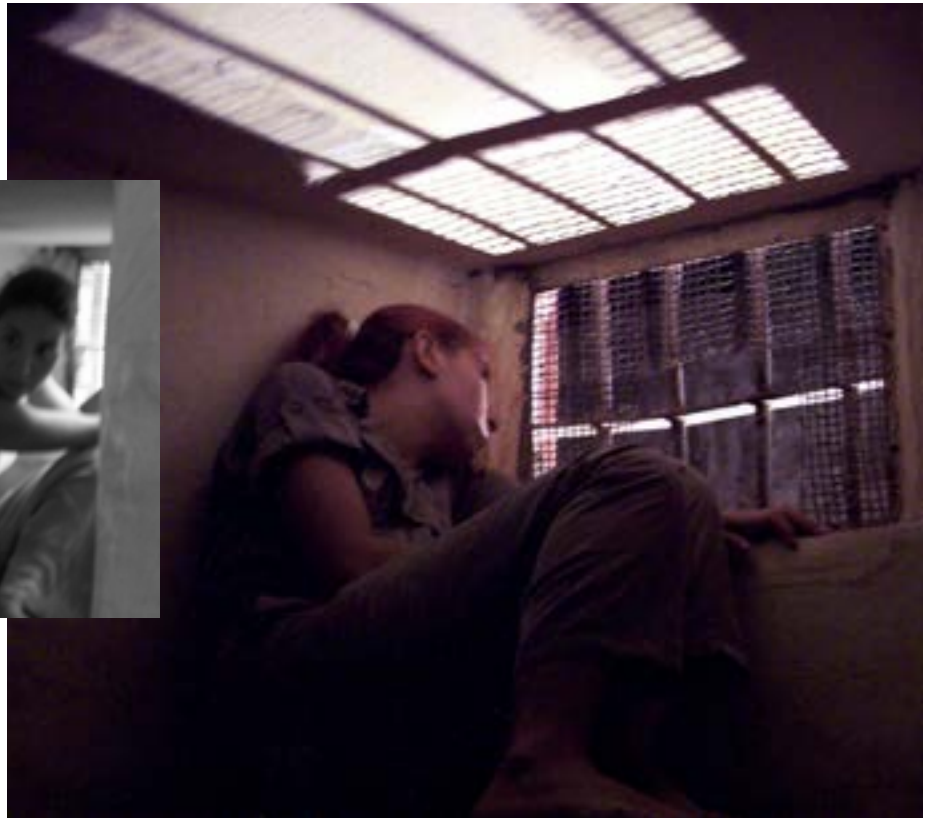
Sinop tarihi cezaevinin hilton koğuşundan bir görüntü, 2006

Senem'i Sinop'ta düşündüğümde tek bir yerde tanımlayamıyorum. O her yerde. Boncuk, her yerde; boncuk dizerken, öğle yemeği fişini bize dağıtırken, bahçede dans ederken, performansta kullanmak için dilsiz alfabesini öğrenirken, büfeden ekibe su taşırken, uzun sohbet gecelerinde... Senem'le birlikte en son bu yıl (2022) Arter'de David Tudor'un "Yağmur Ormanı" ses enstelasyonunun içinde çekilecek bir dans filmi için Merce Cunningham'ın hareket varyasyonlarını çalışırken de özverimiz, emeğimiz inancımız Sinop Kommün-ikasyonu'nda olduğundan farklı değildi. Düşündüğümde ne kadar heyecan verici geliyor hepsi. Peki ne oldu da bu kadar karamsar bir gelecek öngörüsü içindeyiz. Distopik olmayan nasıl bir ileri dönüşüm hayali kurabilirim?

Ama dur, dur diyorum kendime, suyun üstündesin, yüzüyorsun, altında dolaşan dev balınaya takılmayı bırak. Biz güzele ve iyiye, birlikteliğe, eşit adalet ve haklara inanarak ürettik, hissi, etkileşim gücü kaybolmaz, biliyorum. Emek ve sevgiyle; değer, anlam üretme çabası ve yaşamla paylaşma çabası, insanın bırakabileceği tek iz değil mi, bu dünyadaki kısa zamanda kısa zamanda.

Senem Oluz ile
providan bir an,
2006

Senem Oluz
2022-İleri Dönüşüm
Konuksever Karadeniz
Video Performans

Tekrar tekrar hatırlatıyorum kendime. İzlerken 2022'deki dünya sahnesini. Dalgalar art arda geliyor, nefes alması zor ama bata çıka da olsa, su üstündesin, boğulmadın unutma, diyorum kendi kendime. Karada da olsa, deniz taşıyor seni. Suda, her zaman, sanki daha hafifsin.

Sinop'a bu projeye davet ettiğim dostlarımla, beraber çalıştığım meslektaşlarımla cezaevinde dolaşıyoruz, mekan keşfi gerçekleştiriyoruz. Daha ilk günlerimiz. Ben bildiğim kadarını hızlıca aktarıyorum. Arkadaşlarımla her cümlemde donduklarını zaman içinde fark ediyorum. Benim cezaevi ve Sinop'la deneyimim bir yıl öncesine dayanıyor. Farklı bir ekiple-küratöryel ekiple- gelmiş, ve neredeyse bir yıldır bana aktarılan, okuduğum, topladığım bir çok hikayeyi biriktirmişim. Şimdi birazda mekanda olmanın heyecanına kapılarak, farklı dönemlerde yaşanmış hikayelerin geçtiği mekanları gösterirken, art arda üst üste bildiklerimi aktarmaya başlıyorum. Bu hikayeler böyle önümüze yığılmaya başladığında, bir araya toplandığında ne kadar karanlık ve korkunç olduğunu fark ediyoruz. Hava kararmaya başladığında arkadaşlarımla bazıları rahatsız olduklarını ve korkmaya başladıklarını dile getiriyorlar. Ben de rahatsız oluyorum. Tabi ki içerde/cezaevinde hiç ışık kaynağı da yok, şehrin ışıklarının yansımaları, şehrin merkezinde kalan bu terkedilmiş cezaevini çevrelese de içi soğuk, karanlık ve çok sessiz. Yo hayır, fonda çok özel bir ses var. Dalga sesleri, surlara vuran, cezaevinin bir duvarını oluşturan tarihi surlara vuran Karadeniz'in sesi, sessizliği kıran ve dışardan içeriye gücünü hissettiren, bir varlık olarak kendini sürekli belli eden tek "şey"di. Yıllar önce Sabahattin Ali için de öyleydi, kuşkusuz.

"Burada birçok huzursuz ruh dolaşıyordur" dedi, ekipten biri. Ağaçlara tünemiş kuşlara baktık. Uzun bir zamandır ziyaretçileri onların da yoktu belli ki. Herkesin yorumunu bir şekilde kaydettiğimi şimdi fark ediyorum.

Su'yun (Su Güneş Mıhladız'ın) gösterimizdeki turda, ağaçlı bölgeden geçilen yerde, ağaca çıktığı ve seyircilerin kafasını kaldırıp izlediği bizim de ona elimizdeki lambalarla ışık tuttuğumuz imgenin ilk fikri.

Sinop tarihi Cezaevi'nde; özellikle hücrelerin olduğu bölümler su seviyesinin biraz altında kaldığından hücrenin duvarlarındaki, taşlar hep ıslak. Cezaevinin sur duvarlarının hemen ilerisindeki kayalıklara vuran denizin dalga sesini, nem dolayısıyla üstünüzde deniz suyunun yapış yapış hissini ve rutubet dolayısıyla da kokusunu almamanız mümkün değil. Cezaevi'nin içinde bir damla su bulamazken, sürekli duysal olarak bir "suyun" içindesiniz. Bu çok ilginç tezat bizi çok etkiledi. Su Güneş Mıhladız, ismiyle çok örtüşen su/susuzluk çatışması üzerinde çalışmak istedi. Akmayan çeşmede Su (Su Güneş Mıhladız), suyun akışkanlık özelliğinin altını çizdiği ve çerçeveli formu olan çeşmenin formuna tezat teşkil edecek bedensel formlar ürettiği hareket kurgularıyla bir performans gerçekleştirdi. Gösteride kavramsal ya da soyut işler olsa da, bu işleri daha teatral, daha somut anlatının olduğu (örneğin: rehberin belgesel/ kurgu hikaye anlatımının, film gösterimleri, oyun okuması) içine yerleştirmeyi tercih ettik. Çünkü Sinop'ta ilk defa gerçekleştirilen bienalle birlikte bu kadar yoğun bir şekilde güncel sanatla karşılaşacak olan Sinoplu seyirci/katılımcı için yapılan bu gösterinin davetkar ve kapsayıcı nitelikte olmasını önemsiyordum. Gösteriyi izleyenlerin içselleştirecekleri bir gösteri olması için içinde yer alan işlerin birbiriyle kuracağı dengeyi gözettim. Bir çok işi hem tek başına hem de birbirleriyle okunabilecek bir şekilde ya da yan yana kurguladım. Çoklu okuma olasılığı oluşturmaya çalıştım. Herkesin izlemeyi sevdiği tercih ettiği sanatsal bir dil ve onun oluşturduğu bir güzergah olabilirdi. Olmalıydı da. Seyirciyi tek tipleştirmek, hiç tercih etmeyeceğim bir yol. Hiç bir sanatsal işle karşılaşmamış bir seyirci de, sanat camiasından olan deneyimli bir güncel sanatçı da aynı işten, (burada Sinop Kommün-ikasyonu) "kendine göre" bir anlam üretebilmeli ve hepsi çok değerli. ■ ■ ■

Su Güneş Mıhladız
2022-İleri Dönüşüm
Konuksever Karadeniz
Video Performans

2022. Tobias'a, (Tobias Hering) "Sinop Kommunikasyonu"nu "ileriye dönük bir hatırlama" olarak bir e-kitap yapıyoruz deyince, uçağa atlayıp Berlin'den İstanbul'a geliverdi. Onunla şu anda oturduğum Ortaköy'deki evimde çalışıyoruz. O balkonda yazıyor, ben içerde salondaki geniş masada. Arada konuşuyoruz, yemek yapıyoruz, tartışıyoruz, hatırlıyoruz. O "Sinop'ta bir haftada toparladık tüm işi" diyor. Gerçekten kafam almıyor. Yok diyorum, üç haftaydı. Hayır, diyor; "Üç hafta İstanbul'daki çalışmaları da sayarsan" diyor. Bana notlarındaki tarihleri gösteriyor. Kabul ediyorum, ama şaşkınım. Bu kadar iş nasıl bir haftaya sığdı. 1,5 saatlik performans içeriği, filmin farklı sahnelerinin seçimi, Türkçe alt metin çevirileri ve filme alt metnin yerleştirilmesi, mekan seçimleri, mekanda çalışmalar/provalar, performansların konseptleri, gösteride yer alacak metinlerin seçimi, oyun metninin yazılması, dramaturgi çalışmaları, katılımcıların bir ekibe dönüşmesi, basın bültenleri, telif izinleri, o bitmek bilmez boncuk dizmeler... Ve hatta... Bunu ayrı yazacağım:

Eski Sinop Cezaevi'ne girdiğimizde, bir çok hücredeki durum ve terk edildiklerinde bulundukları koşullar, hapishanenin Kültür Bakanlığı'na tahsis edildikten sonra, bu hücre kapılarını ilk bizim açtığımız izlenimi veriyordu. Oyun, akşamüstü ışığında başlayıp güneş battıktan sonra da devam ettiği için gösterinin rotası boyunca bir çeşit aydınlatma yapmamız gerekiyordu. Ve bırakın aydınlatmayı, cezaevinde elektriği çekeceğimiz enerji kaynağı bile yoktu. Belgeselci, gazeteci Aris Nalcı bu süreçte ekibin, rota boyunca kablolama ve aydınlatmadan sorumlu teknisyeni oldu. Aris gece gündüz cezaevine kablo taşıyor, hatları birbirine bağlıyor, ve dolayısıyla bir anlamda orada yaşıyordu. Sabah yanına gittiğimde Aris'in telefonla konuştuğu büfeciyle arasında geçen şu diyaloga tanık oldum:

-Abi, ben hapisaneden Aris, bana buraya bir ayran bir de çift kaşarlı tost yollayabilir misin?

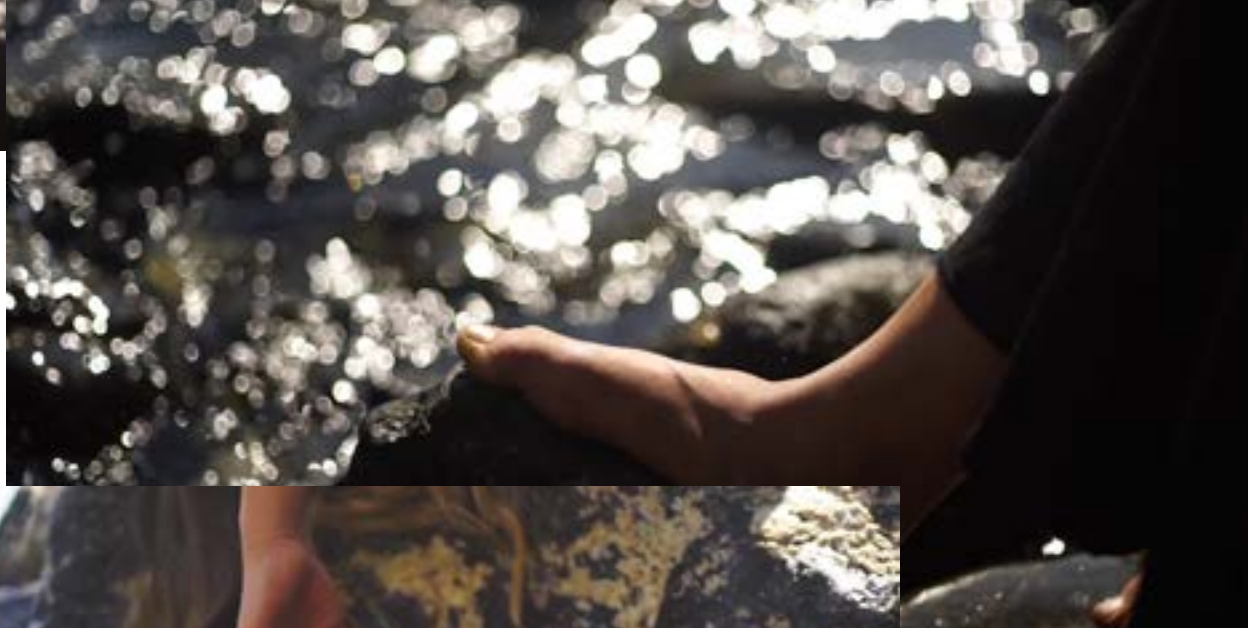

Su Güneş Mıhladız
performansından
kareler

Evet, yavaş yavaş biz de hapishanede bu mekana sinmiş ruh ve duyguyu içselleştiriyorduk. Kablolar döşenip, gösteri mekanı olarak kullanmayı düşündüğümüz hücrelere/odalara ışık girdiğinde, mekanın hafızası olarak kalmış ve ilk aydınlatan olarak tanık olduğumuz çok ağır gelen detaylar, bazen mekandan vazgeçmemize neden oluyordu. Bu ağır duyguyla baş edebilmenin en iyi çözümünü sabah kalkar kalkmaz denize girip, provaya geçiyor olmamız olabilir. Aynı şekilde bazılarımız prova sonrası servisle yurda geri döndüğümüzde koşarak kendini denize, Karadeniz'e bırakmayı rutinleri haline getirmişti. Bunlardan biri bendim. Deniz ve sahilin sakinliği sanki içerde ne yaşıyorsak, en azından o an için bizi biraz sündürüyordu.

Devam etme gücü veriyordu. Yurtta yenen akşam yemekleri ve yemek sonrası sohbetler aslında hep bir çeşit oyuna yönelik çalışmalar sayılabılırdi. Boş zamanlarımızda! yani servisi beklerken, saçlarımızı kuruturken, aralarda çay içerken hepimiz boncuk diziyorduk. Evet, Sinoptaki bir aradalığımızda unutamadığımız bir de boncuk serüvenimiz var. Eski Sinop Cezaevi'nin ana kapısından girdiğinizde solda küçük bir dükkan vardı. Orada Sinop'un yeni cezaevindeki mahkumların yaptığı boncuktan eşyalar satılıyordu.

Boncuktan yapılmış kuşlar, güller, bilezikler, kolyeler arasında dolaşırken, yine bir fikir oluştu. Boncuk dizmek inanılmaz bir zaman, emek ve sabır gerektiren bir işti. Bu boncuk işler, bir çeşit içerden dışarıya taşınan somutlaşmış iletişim araçlarıydı. Boncuk işlerin içine umutlarını ve duygularını işliyorlardı. Bu umudu gösteriye taşımak istedik. Ve boncuk dizmeye başladık. En çok Can (Can Tuğcuoğlu) ve Handan'ın (Handan Coşkun) üstlendiği bu sorumluluğa hepimiz eşlik ediyorduk. Amacımız kapısı olmayan bir hücreye asmak için, orta boşluğunda bir insan silüetini ortaya çıkacak bir şekilde tasarlanmış boncuk bir kapı perdesi üretmekti. ■ ■ ■

Bienalde çalışan birçok gönüllü asistan ve ekip işbirliği ile yapılan "Boncuk kapı"

Can Tuğcuoğlu

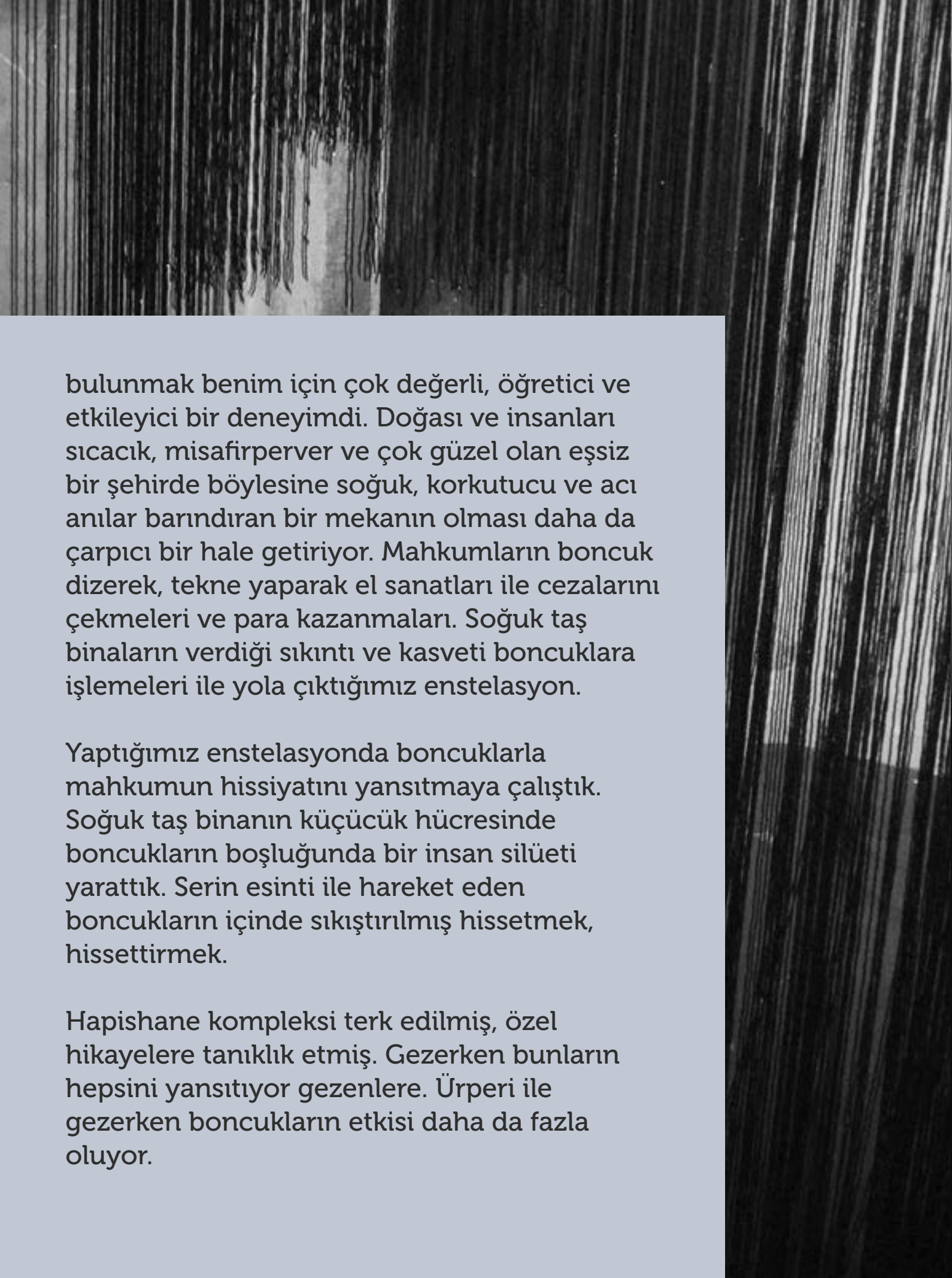
Taş binanın içinde boncukların hikayesi

Mahkumların boncuk dizerek, tekne yaparak el sanatları ile cezalarını çekmeleri ve para kazanmaları. Soğuk taş binaların verdiği sıkıntı ve kasveti boncuklara işlemeleri ile yola çıktığımız enstelasyon.

Yaptığımız enstelasyonda boncuklarla mahkumun hissiyatını yansıtmaya çalıştık. Soğuk taş binanın küçücük hücrelerinde boncukların boşluğunda bir insan silüeti yarattık. Serin esinti ile hareket eden boncukların içinde sıkıştırılmış hissetmek, hissettirmek.

Hapishane kompleksi terk edilmiş, özel hikayelere tanıklık etmiş. Gezerken bunların hepsini yansıtıyor gezenlere. Ürperi ile gezerken boncukların etkisi daha da fazla oluyor.

Sinopale kapsamında böyle büyüleyici bir mekanda günler geçirmek, farklı dallardan insanların beraber olduğu, Emre Koyuncuoğlu'nun birleştirdiği bir ekibin içinde yer almak ve böyle çarpıcı bir projenin içinde

bulunmak benim için çok değerli, öğretici ve etkileyici bir deneyimdi. Doğası ve insanları sııcacık, misafirperver ve çok güzel olan eşsiz bir şehirde böylesine soğuk, korkutucu ve acı anılar barındıran bir mekanın olması daha da çarpıcı bir hale getiriyor. Mahkumların boncuk dizerek, tekne yaparak el sanatları ile cezalarını çekmeleri ve para kazanmaları. Soğuk taş binaların verdiği sıkıntı ve kasveti boncuklara işlemeleri ile yola çıktığımız enstelasyon.

Yaptığımız enstelasyonda boncuklarla mahkumun hissiyatını yansıtmaya çalıştık. Soğuk taş binanın küçücük hücrelerinde boncukların boşluğunda bir insan silüeti yarattık. Serin esinti ile hareket eden boncukların içinde sıkıştırılmış hissetmek, hissettirmek.

Hapishane kompleksi terk edilmiş, özel hikayelere tanıklık etmiş. Gezerken bunların hepsini yansıtıyor gezenlere. Ürperi ile gezerken boncukların etkisi daha da fazla oluyor.

Sinopale kapsamında böyle büyüleyici bir mekanda günler geçirmek, farklı dallardan insanların beraber olduğu, Emre Koyuncuoğlu'nun birleştirdiği bir ekibin içinde yer almak ve böyle çarpıcı bir projenin içinde bulunmak benim için çok değerli, öğretici ve etkileyici bir deneyimdi. Doğası ve insanları sıcacık, misafirperver ve çok güzel olan eşsiz bir şehirde böylesine soğuk, korkutucu ve acı anılar barındıran bir mekanın olması daha da çarpıcı bir hale getiriyor. Hazırlanma sürecinde ekip olarak hem tarihi ve doğayı hem de mekanı her bir ayrıntısına kadar tanıyıp yorumlamaya çalıştık. Tam bir komün yaşamı içindeydik. Yaratıcı süreci hep beraber deneyimleyip bu projeyi çıkarttık. Çok etkileyici bir süreçti. Her birimiz farklı şehirlerden, branşlardan gelip o süreci beraber yaşayıp Commune-ication'ı yarattık. Birbirimize her türlü destek, yardım, dayanışmada bulunduk. Kısıtlı zaman içinde olduğumuzdan boncukları bile hep beraber dizdik, yerleştirdik. Bütün bu deneyimde hapisane gerçeğini, soğukluğunu iliklerimize kadar yaşadık.

Bu projeye daha farklı yaklaşabiliriz mi bilmiyorum? Ekip olarak birleşip değerlendirmek daha güzel olur.

Beni Sinop'un eşsiz tabiatı ve sıcak insanları içinde soğuk taş duvarlar arasında sıkışmış düşünce insanları, diğer mahkumlar ve yakınları çok etkilemişti. Bugün daha da derin bir hissiyat veriyor.

Aslında bakıldığında bugün daha da çok düşünce hapsi var. Ekip olarak hepimizi etkileyen bu projeyi daha da derinsel değerlendirebiliriz belki de. Şartlar değişti, bende (ve ayrıca hepimiz) büyüdüm, farklı ne yapardım? Yorgun bir gündem var. Tiyatro, sahne sanatlarına dönüp baktığımızda hep aynı çarpıcı söylemlerin farklı uyarlaması olarak kendini tekrar ediyor olabiliyor.

Sadece bu projeyi yapmak daha da anlamlı olabilir. Ülke gerçekleri, dünya koşulları zorlu bir dönemden geçiyoruz. Daha çok ses çıkarabilmek, tepki gösterebilmek isterdim. Ama ekip olarak tekrar bu projeyi ele almak günümüz şartları içinde güzel bir hatırlama/hatırlatma ve bir kez daha ileriye öneri bırakmak adına bence çok anlamlı.

İşin en zor yanı, cezaevinde mahkumların kullandığı ve onlara gönderme olabilsin diye tercih ettiğimiz o mini minnacık boncuklarla bu kapıyı yapıyor olmamızdı. Bienalde çalışan bir çok gönüllü asistan bizimle birlikte bu boncukları dizdi. Tam bir deli işiydi. Yaparken kendimize durup durup kızsak da, sonunda yapabildik ve gösteri gününe "boncuk kapıdan dışarıya süzülen hücredeki bir insanın duygusunun izini boncuk kapının boşluğuna işleyerek o orada olupta, orada olmayanı tanımlayabilir, seyredebilir olduk ve boncuk kapıyı genel provaya can havli ile yetiştirdik.

Tabi Tobias'ın bizden önce Sinop'a yaptığı ön keşif yolculuğu bize çok yardımcı oldu. Mekan fotoğrafları elimizdeydi. İstanbul'da o fotoğraflar üzerinden fikir üretmeye, bazı alanları elemeye bazılarını öne çıkarmaya başlamıştık bile. Sinop'a gidince bu iskelet yapıya çok şey eklendi tabii. Sabahları, Sinop'un merkezindeki çay bahçelerinde denize karşı çay içerken, Türkçe yaptığımız dramaturgi çalışmalarında Tobias ister istemez kayboluyordu. Ona hızlı özetler geçiyorduk. Çok hızlı gelişen anları ve kararları takip etmek onun için çok zordu. Bir de okuduğumuz kitapların en can alıcı yanlarını ister istemez onunla da paylaşmak istediğimizden hemen aktarıyorduk. Ona hep en yoğun anlar yansiyordu. Çoğunlukla yanımızda ve her alanda destek veren Tobias'ın tanıklığı, fikirleri, bizim bu ülkede oluşmuş "sürgün" kültürüne bakışımıza yeni ve zenginleştirici bir katman daha ekliyordu.

Sinop Cezaevini çevreleyen tarihi surlarda Tobias Hering'le yaptığımız doğaçlama çalışmaları üzerine konuşurken

Sanki bu günleri düşünmüşüz gibi, Tobias notlar alıyor, Aris dokümantasyon için sürekli film ve fotoğraf çekiyordu. İstanbul'a döndükten sonra tanıdığım bir kaç sinemacı, orayı o dokunulmamış ve olduğu gibi terk edilmiş haliyle ilk giren sanatçılar olarak bize gıpta ettiklerini söyleyecekti. Gıpta edilecek bir durum pek yaşamıyorduk aslında. Geceler kabuslu geçiyordu, özellikle işi içselleştirmek durumunda olan performans yapacak dansçı arkadaşlarım için. Bunu en net dile getirebilen Dilek'ti (Dilek Dervişoğlu). Aynı zamanda en ağır performansı da o üstlenmişti. Şu anda tanımlarken bile zorlandığım bir şeyi yapıyorduk:

Sinop Cezaevinde idamlar olmuştu. İdam sehpaları, hücrelerin olduğu yerde, denize cephe olan surların olduğu bir cep gibi sola doğru açılan kuytuda, gözetim odasının/idari bir bölümün olduğu boşlukta kurulmuştu. İdam cezası kalktıktan sonra, büyük ihtimalle o bölgenin duygusu da değişsin diye herhalde, orası gardiyanların ya da güvenlik biriminin dinlendiği ve belki de spor yaptıkları bir bahçe halini almış. O nedenle orada barfiksler vardı.

Dilek, (Dilek Dervişoğlu) eski bir cimlastikçiydi. Dansa başlamadan önce, çocukluğunu geçirdiği Bulgaristan'da iyi bir sporcuydu. Bu barfiksleri görünce, -biraz da duygusal olarak ekip biraz hafiflesin diye- Dilek, üzerine çıkıp bize bildiği bazı figürleri gösteriyor, hepimiz denemek isteyip, ondan bir daha göstermesini istiyoruz. Çıkıyoruz, beceriyoruz, beceremiyoruz, barfikslerde ters takla atıyoruz. gülüp geçiyoruz... Sonra da buranın hikayesini öğreniyoruz. O birlikte paylaştığımız çocuksu anımız kursağımızda kalıyor. Bu alana takılı kalıyoruz. Bu sefer aklımızda taklalar başlıyor. Görmezden gelemeyeceğimiz kadar ağır bir mekan, ve bir yandan da bizim o alanda yaşadığımız deneyim çok hafif. Kabuslar... kabuslar... Biz hepimiz idama karşıyız.

Dilek Dervişoğlu
performans
provasında, 2006

Sonunda; şöyle aktarabileceğim bir performans ortaya çıkıyor. Dilek barfiksde dizlerinden aşağıya doğru baş aşağı asılı olarak duruyor tam altında bize rehberlik eden Sinoplu bir çocuk var. (Adını şu an çıkaramıyorum). Çocuk, gözleri kapalı olarak Dilek'in tam altında duruyor. Dilek yukardan aşağı sallanarak, çocuk onun altında dik durarak, baş başa geliyorlar. Dilek, tersten, çocuk düzden birbirlerinin yüzüne değiyorlar. Dilek, çocuğun başının çevresinde başı ile dolanıyor. Tek temas noktası, ikisinin başı ve boyunları. Çok duygusal hatta, bir aşk anı olarak bile tanımlayabileceğiniz sıcacık bir iletişim gerçekleşiyor aralarında. Dilek'in başı bir ip gibi dolanıyor çocuğun başının etrafında... Bazen de yanak yanağa duruyorlar. Çok etkileyici anlar oluşuyor.

Bu gösteriyi oluştururken, bir sabah erkenden ayazda soğuk bir ipin korkulu bir bedene son olarak tek değen şey olmasının korkunçluğundan yola çıkarak, belki de bu ana başka bir andan/ zamandan dokunmak, o anın korkunç deneyiminin duygusunu dönüştürmek ve bir insan ve sevginin, o ayrılış anına, bizim anımızdan eşliğinin (bir tür zamanları üst üste bindirerek) acılı ruhlara iyi geleceğini umduk, hayal ettik, o ana müdahaleyi (sanatsal müdahaleyi) böyle, bu kadar yapabildik.

Evet, kolay değildi. Çok yüklü, enerjisi kitli bir alanda kendimize göre alanı "sağaltmaya", alanda birikmiş düğüm düğüm olmuş kötü enerjiyi çözmeye, açmaya çalışıyorduk. Bunu yazarken, şu an bunu yapabilmek için kendimize ne kadar yüklenmişiz diyorum, kendi kendime. Ve ne kadar ihtiyacımız varmış, bunu yapmaya. Bu ülkede yaşayan ve üretenler olarak, ne kadar ihtiyacımız varmış, bu ülkenin muhalif tarihine atılan düğümlerin, kilitlerin artık açılması hissiyatına.

Dilek Dervişoğlu
2022-İleri Dönüşüm
Konuksever Karadeniz
Video Performans

Görüşlerin yapıldığı ziyaretçilerin kabul edildiği bölmelerde bire bir gerçekleşen performanslar yapıyoruz. Yani performansçılar tel arkasından tellerin önündeki seyirciyle bire bir iletişim halindeler. Her bölmede farklı bir performans. Bir bölmede Handan var. Handan gelen seyirciye göre, bir tür "oyun kuruyor". Yani karşısındaki seyirciye bir kimlik verip, onu o karaktere oturtup, onunla diyalog başlatıyor. Bu interaktif oyuncu-seyirci ilişkisinin burada seyirciyle işleyip işlemeyeceğini bilmiyoruz. Deneyeceğiz. İşlemezse performans bir monolog olacak. O da çok etkileyici. Handan ile Diyarbakır'da yaptığım gösteri sırasında tanıştım. Belediyede Sosyal Daire Başkanlığında çalışıyordu. O dönemde daha çok namus/töre cinayetleriyle ilgili alan çalışmaları ve bilinçlendirme çalışmaları yapıyordu. Onunla sohbet ederken birikiminden ve pozitif enerjisinden ve olaylara yaklaşımındaki şefkatli zekasından çok etkilenmiştim. Bir sivil toplum çalışanı bazen de gönüllüsünün böyle bir gösteride olmasını özellikle de Handan'ın olmasını çok istedim, kendisini davet ettiğimde çok şaşırdı. Ben oyuncu değilim, dedi. Biliyorum dedim ama doğru insansın, dedim. Yüce gönüllülükle bir bilinmeze geldi. Gösterinin bir yerinde "görüşe çıkmış bir kadın tutuklu" olarak seyirciyle konuşuyordu. Seyirci de canı gönülden cevap veriyordu. Seyircinin arkasından gerçekleşen bu anı takip ediyordum. Seyirci, "...evet af çıkacakmış, merak etme, haberlerde duydum, Ecevit hükümeti af çıkaracakmış" diyordu! Ve ekliyordu: "Amcamgillerin de çok selamı var. Sana çorap, iç çamaşırı yolladılar. Bir eksiği varsa söylesin, dediler. Ben yine geleceğim." diyor ve bölmeyi terk ederken ayrılmakta zorlanıyordu. Seyirci zihninde yer etmiş, gidemediği görüşlere, burada oyun kurarak gidiyor ve canla başla performansçıyı motive etmeye çalışıyordu. Tamamen kurgu olan tutukluyla görüş oyunu, seyircinin "şimdi ve burada" olmasıyla ve eklediği katkıyla "yaşamaya" başlıyordu. Tutuklu ile görüş, seyirciye hiç uzak düşen bir hikaye değildi.

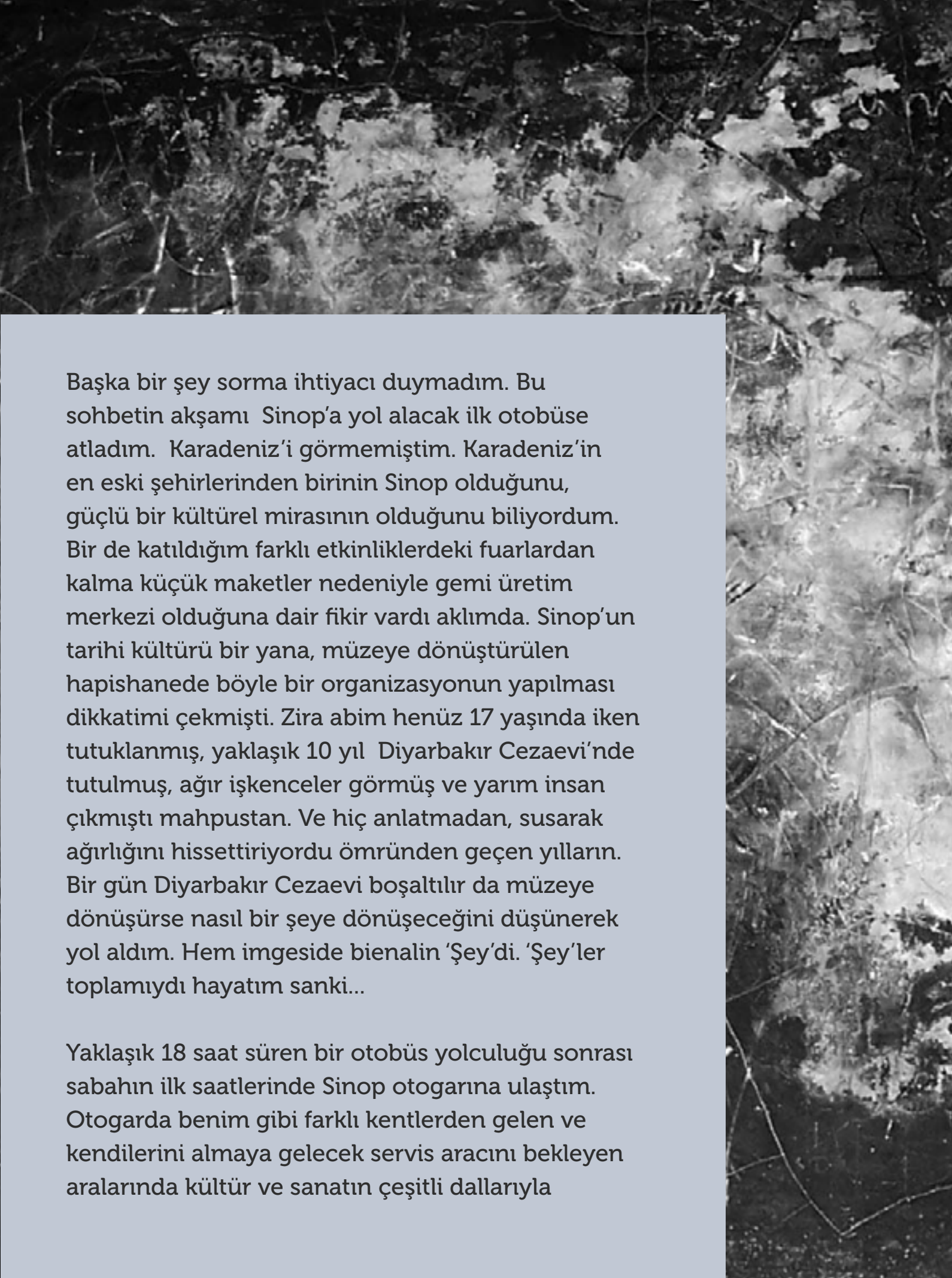

Handan Coşkun

Sinopale1 Komün-ikasyon ve şeylerin toplamı

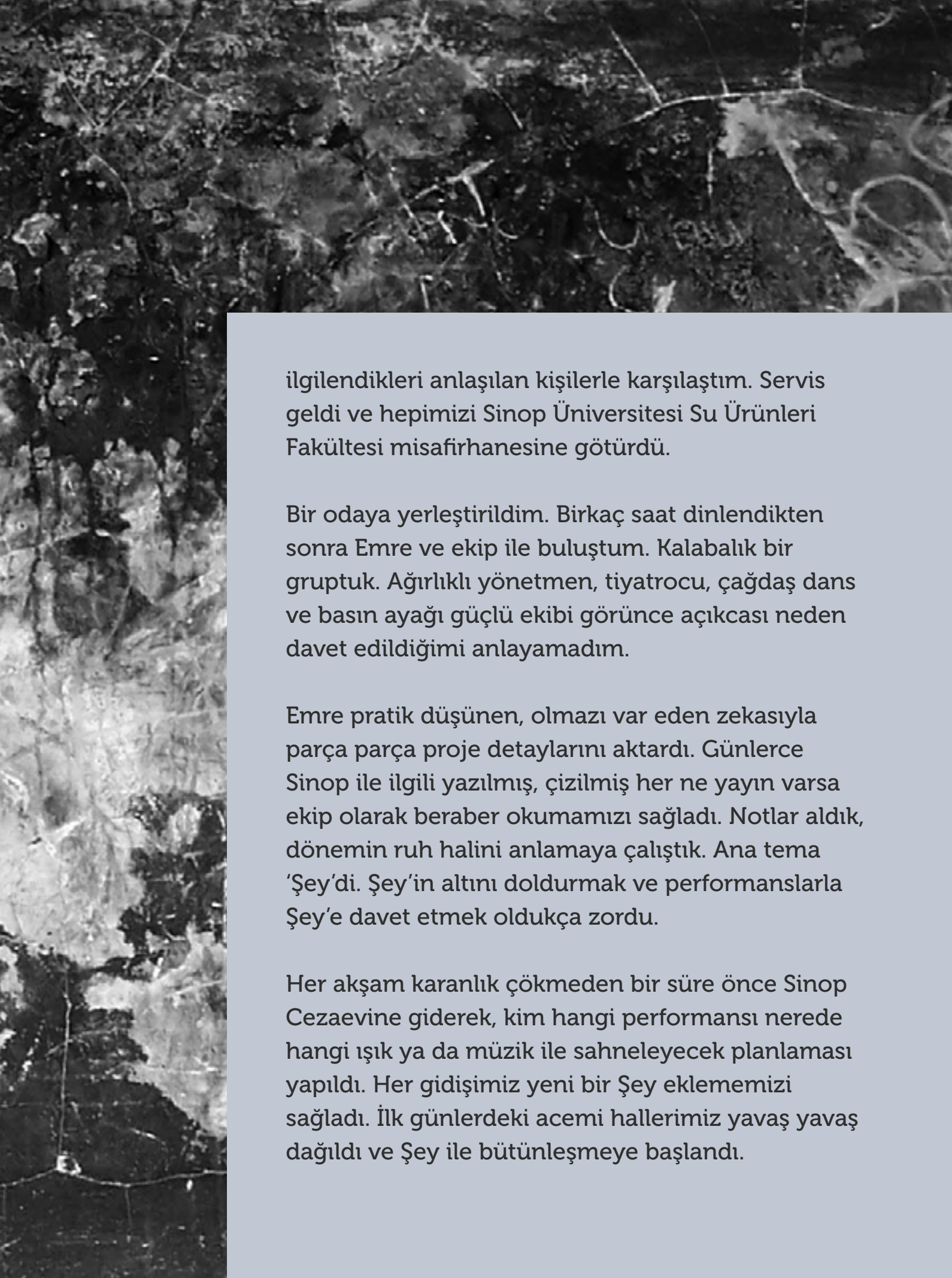
Yıl 2006 Ağustos ayı. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 'nde Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı kadın ve çocuk alanında çalışıyordum. Namus adına işlenen cinayetler meselesi ve intihar eden gencecik kadınların durumuna yönelik tedbir geliştirmeye çalışma ile geçiyordu zamanımız. Çalışma saatlerimizi, moralimizi, enerjimizi sömüren ağır konular vardı elimizde. Kendimizi zaman zaman çaresiz hissetsek de, çokça sorunları önlemeye dair çalışma yürüttüğümüz bir yıld. Sahanın boğuculuğundan uzaklaşmak için bir etkinlik için Antalya'daydım.

Telefonum çaldı. Diyarbakır Sanat Merkezi' nden Melike 'Yönetmen Emre Koyuncuoğlu seninle görüşmek istiyor' dediğinde espri ile karışık Melike sen yanlış Handan'ı aramışsın. Yönetmen tiyatrodaki Handan'ı aramıştır dedim. Dedim demesine ama Melike ısrarla o Handan'ın ben olduğunu söylüyordu. Aldım numarayı ve aradım Emre'yi. Emre, güven veren ses tonu ile sakın sakın ve tane tane Sinop'ta uluslararası bir bienal düzenleneceğini, bienalin yıllar önce boşaltılmış Sinop Hapishanesi'nde olacağını, kendisinin ekibi ile performans sergileyeceğini aktararak, beni davet etti.

Başka bir şey sorma ihtiyacı duymadım. Bu sohbetin akşamı Sinop'a yol alacak ilk otobüse atladım. Karadeniz'i görmemiştim. Karadeniz'in en eski şehirlerinden birinin Sinop olduğunu, güçlü bir kültürel mirasının olduğunu biliyordum. Bir de katıldığım farklı etkinliklerdeki fuarlardan kalma küçük maketler nedeniyle gemi üretim merkezi olduğuna dair fikir vardı aklımda. Sinop'un tarihi kültürü bir yana, müzeye dönüştürülen hapishanede böyle bir organizasyonun yapılması dikkatimi çekmişti. Zira abim henüz 17 yaşında iken tutuklanmış, yaklaşık 10 yıl Diyarbakır Cezaevi'nde tutulmuş, ağır işkenceler görmüş ve yarım insan çıkmıştı mahpustan. Ve hiç anlatmadan, susarak ağırlığını hissettiriyordu ömründen geçen yılların. Bir gün Diyarbakır Cezaevi boşaltılır da müzeye dönüşürse nasıl bir şeye dönüşeceğini düşünerek yol aldım. Hem imgeside bienalin 'Şey'di. 'Şey'ler toplamıydı hayatım sanki...

Yaklaşık 18 saat süren bir otobüs yolculuğu sonrası sabahın ilk saatlerinde Sinop otogarına ulaştım. Otogarda benim gibi farklı kentlerden gelen ve kendilerini almaya gelecek servis aracını bekleyen aralarında kültür ve sanatın çeşitli dallarıyla

ilgilendikleri anlaşılan kişilerle karşılaştım. Servis geldi ve hepimizi Sinop Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi misafirhanesine götürdü.

Bir odaya yerleştirildim. Birkaç saat dinlendikten sonra Emre ve ekip ile buluştum. Kalabalık bir gruptuk. Ağırlıklı yönetmen, tiyatrocı, çağdaş dans ve basın ayağı güçlü ekibi görünce açıkcası neden davet edildiğimi anlayamadım.

Emre pratik düşünen, olmazı var eden zekasıyla parça parça proje detaylarını aktardı. Günlerce Sinop ile ilgili yazılmış, çizilmiş her ne yayın varsa ekip olarak beraber okumamızı sağladı. Notlar aldık, dönemin ruh halini anlamaya çalıştık. Ana tema 'Şey'di. Şey'in altını doldurmak ve performanslarla Şey'e davet etmek oldukça zordu.

Her akşam karanlık çökmeden bir süre önce Sinop Cezaevine giderek, kim hangi performansı nerede hangi ışık ya da müzik ile sahneleyecek planlaması yapıldı. Her gidişimiz yeni bir Şey eklememizi sağladı. İlk günlerdeki acemi hallerimiz yavaş yavaş dağıldı ve Şey ile bütünleşmeye başlandı.

Eşber Yağmurdereli'nin Akrep kitabı okunduktan sonra kaldığı hücre ziyaret edilirken, o akrepler sanki canlı üzerimize üzerimize geldi. Sonra Sabahatin Ali. Kaldığı koğuştta öyle deli dalga sesinin gelmemesinin sebebinin cezaevinin o kısmının belediyeenin yol yapım çalışması nedeniyle doldurulmuş olduğunu öğrendik. Bir hafta boyunca her gün saatlerce okuma yaptık, akşamı cezaevine taşındık bohçamızda birikenlerle.

Emre, iyi bir planlama ile kimin cezaevinin hangi bölümünde performans sergileyeceğini, ekibin de görüşünü alarak belirledi. Ve bir haftalık hazırlık sonrası bana da 'Sen de rol alacaksın' dedi.O ana kadar aslında beni kadın çalışmalarında ağırlıklı olarak namus cinayetleri ve intihar çalışıyor olmamdan kaynaklı cezaevindeki kadınların ruh hali, ailelerin bulunduğu durum ya da eski bir gazeteci olarak uzun yıllar Türkiye'nin değişik cezaevlerinin haberlerini yaptığım ve 1996 ve 2000 yılı açlık grevleri-ölüm oruçlarını takip ettiğim için bilgime başvuracağını varsaymışım. Ters köşe yaptı Emre ve bana da 'haydi Handan sahne' dedi.

Ve benim için Sinop Cezaevi farklı bir şekle büründü.

'Şey'in bireyin 'sanat' olma durumuyla ilgili kısmı benim için de başlamış oldu. Bienal 15 Ağustos-3 Eylül 2006 tarihlerinde gerçekleştirildi. Sinop Hapishanesinde yıkımlar karşısında oluşumları da barındırdı bünyesinde. Ticari bir kentin nasıl hapishaneler kentine dönüştüğü gözler önündeydi. Hapishane hatırlanan eskiyi unutmadan, yeni bir şeylere de kapı araladı. Alternatif sanat arayışı için önemli bir nefes oldu. Sosyal kaygı güden, var olanı farklı temalarla gündemleştiren bir sanat yolculuğuna dönüştü.

Yerelden evrensele sanat tam da Sinop bienaliyle kendini görünür kılmaya bir nevi başardı. Hali hazırda Sinop Halkının ve turistlerin ziyaret ettiği müze Emre Koyuncuoğlu ve Tobias Hering'in ortak performanslarıyla farklı bir ritme büründü. Ziyaret kurgusu o kadar iyi yapılmıştı ki bianele kadar 27 yıl boyunca Sinop Hapishanesi'nde gardiyan olarak çalışan sonrası üzerinde polis üniforması ve pala bıyıklarıyla cezaevini öve öve bitiremeden gezdiren Pala'ya da kapak olmuştur umarım. Emekli olan Pala idam edilen kişilerin nasıl idama götürüldüğünü anlatıyordu. Ve iflah olmazı nasıl oldurduğunu... Üstelik bu işi bedava da yapmıyordu. Turizm

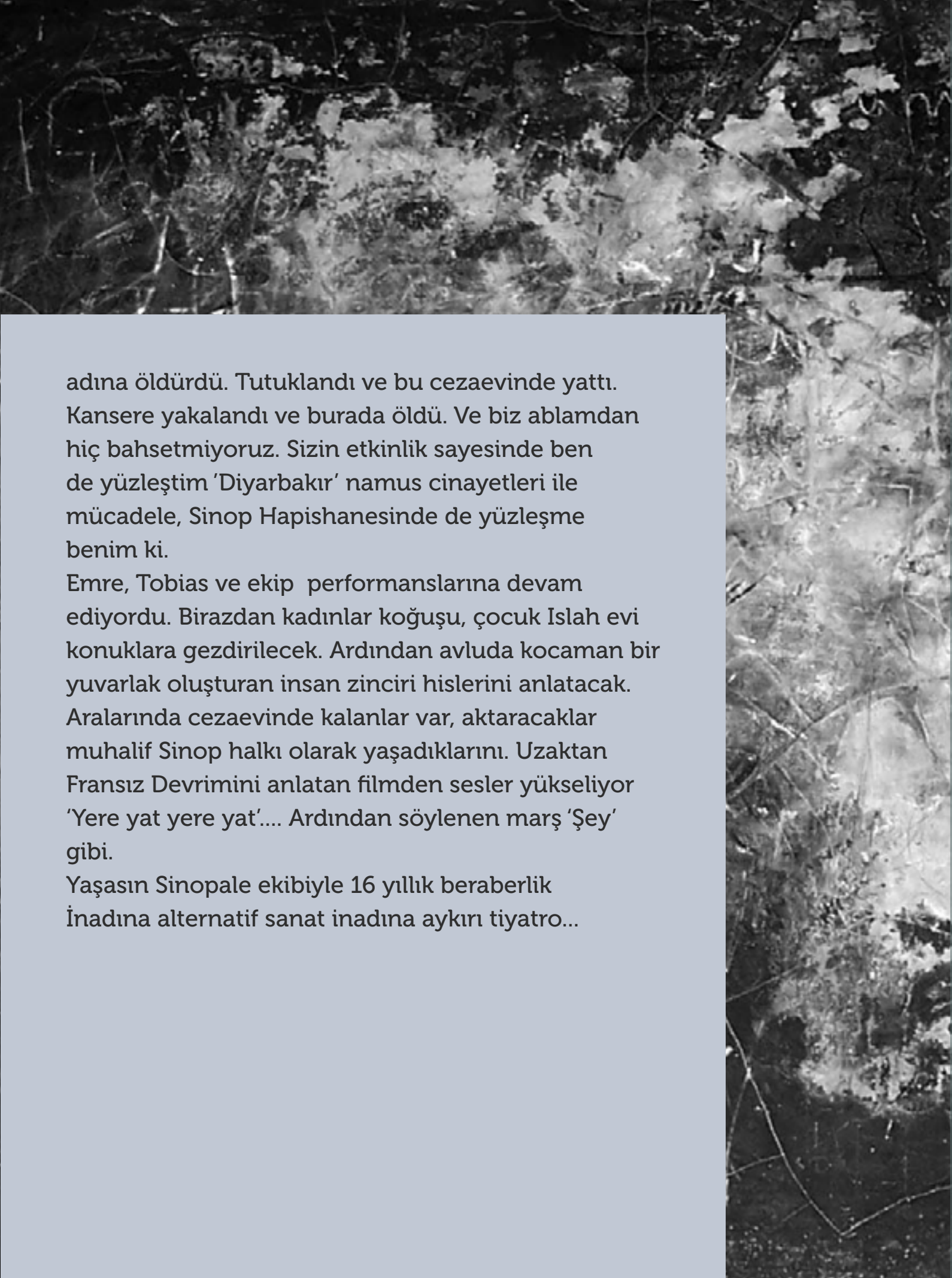
Bakanlığı bu hizmeti karşısında kendisine maaş da bağlamıştı. Ama Pala bununla da yetinmeyip, gezdirdiği gruplardan da para istiyordu. Üstelik cezaevini gezenler arasında eski mahkumlar da vardı. Sinop Pala imgesi ile gözümde karardı desem yeridir.

Emre ve Tobias kurguyu çok sistemli yapmıştı. Hali hazırda zaten her gün cezaevi yüzlerce kişi tarafından geziliyordu. Hapishaneyi gezmek üzere gelen kitleyi grubumuzdan bir arkadaş rehber olarak karşılayıp 'Buyrun, bu gezi sırasında size biz eşlik edeceğiz' diyerek yolculuğu başlatıyordu..

Toplanan kitlenin ilk ziyaret yeri hemen girişte 15 Agustos sıcağına rağmen buz gibi suların damladığı, kapısı kapandığında zifiri karanlık hücreydi. İçerde çalınan müziğin de etkisi ile kapı kapanır kapanmaz çığlıkları duymak mümkündü. Ardından görüş kabinlerine geçilirken performans grubu hapishanede zamanında kalan yazar, şairlerin rollerine büründü. Ziyaretçiler de görüş kabinlerine geldi. Ve dialoglar başladı. Görüş kabininde kimi şiir okuyor, kimi akıl sağlığını yitiren mahkumu canlandırdığı için anlaşılması zor hareketler yapıyor, kimi akrep kovalıyordu. Son kabinde de

ben cezaevi kadınlar koğuşunda olan bir kadını canlandırıyordum. Görüş kabinime gelen herkes ile dialog kurmam istenmişti benden. Elimde beyaz tebeşir nefes alınması zor o kabinde duvara da bir şeyler karalıyordum. O sırada genç bir adam belirdi tel örgülerin arkasından. Seslendim abi hoş geldin diye. Genç adam role hızlı girdi. Sohbet etmeye başladık. Kendisine cezaevinde olan birey olarak, annemin babamın benim için kaygı duymaması gerektiğini, durumumun iyi olduğunu, bir af gündeme gelmesi halinde cezaevinden çıkabileceğimi söyledim. Sessizlik oldu. Ben sesim yeterince gidemediği için dediklerimi daha yüksek bir sesle tekrarladım. Genç adam da yüzümü seçmeye çalışarak, bana 'Babam seni çok seviyor, çok özlüyor. Daha dün akşam senden bahsettik' dedi ve bir an da ağlamaya başladı. Adam hüngür hüngür ağladı, katıla katıla... Performans devam ediyordu. Önce ne ben çıkabildim o daracık mekandan ne de adam... Adam ağlıyordu benim dizlerimin bağı çözülürken. Koşarak mekanı terk etti. Ardından kovaladım. Bahçede yakaladım. Oturduk beton önünde. Kendisinden özür diledim, mahcuptum, hangi duygusuna dokunduğumu bilemedim. O da bana teşekkür etti. Ve ekledi: 'Babam ablamı namus

adına öldürdü. Tutuklandı ve bu cezaevinde yattı. Kansere yakalandı ve burada öldü. Ve biz ablamdan hiç bahsetmiyoruz. Sizin etkinlik sayesinde ben de yüzleştim 'Diyarbakır' namus cinayetleri ile mücadele, Sinop Hapishanesinde de yüzleşme benim ki.

Emre, Tobias ve ekip performanslarına devam ediyordu. Birazdan kadınlar koğuğu, çocuk Islah evi konuklara gezdirilecek. Ardından avluda kocaman bir yuvarlak oluşturan insan zinciri hislerini anlatacak. Aralarında cezaevinde kalanlar var, aktaracaklar muhalif Sinop halkı olarak yaşadıklarını. Uzaktan Fransız Devrimini anlatan filmde sesler yükseliyor 'Yere yat yere yat'.... Ardından söylenen marş 'Şey' gibi.

Yaşasın Sinopale ekibiyle 16 yıllık beraberlik
İnadına alternatif sanat inadına aykırı tiyatro...

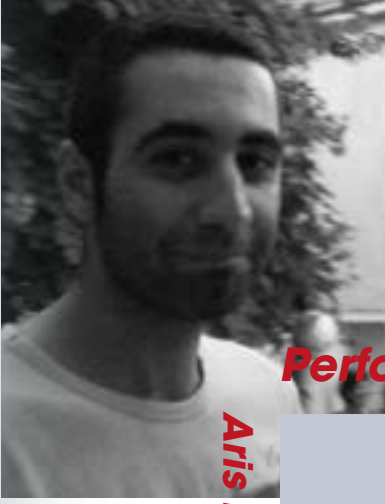
Dahası var. Hücreler bölümünde Sevi ile (Sevi Algan) gerçekleşen bir performansımız vardı. Yan yana hücrelerdeydik. Ben, boncuk dizerek yaptığımız hücre kapısının insan silüetindeki boşluğunun içinde durandım. O silüetin boşluğunda içeriye ve dışarıya dönük hareketlerin olduğu bir performans gerçekleştiriyordum. Sevi'nin hücresinin kapısı vardı ve Sevi aramızda kapısı kapalı ve karanlık bir hücrede, içeride uzun süre (200'e yakın seyircinin bu alandan geçiş süresi boyunca) kalabilme cesaretinde olan galiba tek kişiydi. Hücrenin kapsında olan ve içeriyi kontrol amaçlı açılıp kapanan mazgalından dışarı upuzun saçlarını salmıştı. Çok garip bir görüntü oluşturunuyordu. Kapının deliğinden dışarı saçlar sarkıyordu. Başka bir şey görünmüyordu. Seyirciler geldiğinde Sevi saçlarını yavaşça içeri çekiyor ve bu hareket eden doku, süreç içinde hücrenin karanlığında kayboluyordu. Saç, hafızanın sembolüydü. Hafıza, tecrit sürecinde yavaş yavaş kayboluyordu. Okuduğumuz kitaplarda böyle yazıyordu. Sonra Sevi, o sürgünün olduğu çerçeveye gırtlığını dayıyor ve yutkunmaya başlıyordu. Hücrede hafıza zaman içinde erirken, bir türlü kursaktan geçmeyen ve belki de unutulamayan "bir şey" vardı. Neydi o? Kendi kendime de soruyorum, nedir o? Karanlıkta kaybolduğunda neye tutunursun? Maraton yüzerken, bir süre sonra, gerçekte kafadaki kurgular karışmaya başladığında, nasıl devam edersin... Hatırla. Ben neden buradayım? Ne için buradayım? Seyirci bu sürekli ritmik bir şekilde yutkunan bir gırtlığı izliyordu. Performans buydu. Bir ara, seyircilerin çoğunun çıktığı bir anda bir seyircinin diğerine şunları söylediğine kulak misafiri oldum. "Ben 80'de burada yattım. Burada! Tam 25 gün burada kaldım..." Gerçekten o hücrede yatmış olan seyirci, o hücredeki oyuncuyu izliyordu. Gerçekle, kurgu çok fena birbirine karışmıştı. Daha sonra Sevi bana, izlemeye gelen ve o hücrede yattığını söyleyen adamın arkadaşına anlattıklarını onun da duyduğunu ve aynı adamın hücreye girmek için kapıyı zorladığını ve kendisinin de kapıyı açıp açmamakla ilgili bir an şüpheye düştüğünü anlattı. ■ ■ ■

Sevi Algan
2022-İleri Dönüşüm
Konuksever Karadeniz
Ses Performans

“Belki yeniden o hücreyi ben içindeyken ve o ise dışardayken yeniden görmek, ona iyi gelebilir, diye düşündüm” dedi. Sevi, farklı mekanlarda bedeninin hep farklı bir bölümünü kullandı. Görsel olarak beden mekana parçalı yerleşiyordu. Gösterilerin diğer günlerinde de siyasi suçlu olarak cezaevinde bir süre geçirmiş, hücrelerde tecritte kalmış, yatak sayısından fazla kişinin kaldığı koğuşlarda yatmış seyircilerimiz oldu. Nerden mi biliyorum. Anlattılar. Gösterinin sonunda bir sohbet bölümümüz vardı. Hem gösterinin konseptini tartıştığımız hem de seyirciye ütopyalarını sorduğumuz, sohbet etmek için ortaya sorular attığımız bölümde seyircilerden bazıları bu cezaevinde kendi yaşadıkları deneyimleri aktarıyordu. Kurgusunu yaptığımız oyunun içine gerçek hikayeler ekleniyordu. Tuvaletten çıkan aç sıçanlar kendisini ısırmasın diye bir ekmeğin yarısını tuvalete tıkayıp böylelikle farelerle ekmeğini bölüşerek hayatta kaldığını anlatan birini hatırlıyorum. O zaman bile tüm bu yaşananları “ileriye nasıl dönüştürürüz”ü soruyorduk, söyleşiye kalan seyircilere... Yaşananlar dile geliyordu, yaşadıklarını hiç tanımadıkları insanlarla paylaşmak istiyorlardı. Dinleyenler de, anlatılanlara sahip çıkıyordu. Kapsayıcı gelecek önerisi seyirci arasında tartışılır oluyordu. Oyunun son bölümü olan bu sohbet bölümü, sanat hayatımda yaşadığım benim için özel bir yeri olan değeri ölçülmez bir kaç anımdan biridir. Gösteri gerçeğe el veriyor ve seyirci dağılırken bitmek bir yana artarak çoğalarak eklenerek bizden bağımsız sürüyordu. ■ ■ ■

Aris Nalci

Performansı kazıyabilir misin taştan?

Yıl 2006.

Sinop'ta hapishanede bienale katılacağız video fotoğraf çekme işi bana kaldı. Dostlar ve yeni dost olacaklar ekibiyle birlike Emre Koyuncuoğlu'nun önerisi ile ilk kez Sinop'a ayak bastım.

Şimdi 16 yıl geçmiş geri dönüp bakmamız isteniyor. Geriye dönüyorum.

Bakıyorum.

Koskoca bir devir geçmiş, koskoca bir dönem bitmiş. Yenisi başlamış Türkiye'de.

Türkiye'de bazı şeylerin kırılmaya başladığı, benim jenerasyonum için eskinin yerini modernin ve 'çağdaş'ın almaya çalıştığı bir dönem.

Çağdaş derken 1960'lardan ve 1980'lerden sonraki nesil için söylüyorum.

Sinop Bienali'nde meşhur Sinop Hapishanesi'nde sahnelenecek olan Emre Koyuncuoğlu'nun kurgulayacağı performans performansı için kalabalık bir ekiple gittiğimiz o hapishanenin çılgılık dolu duvarları ve kan çekmiş yer taşları belki de ilk kez bu jenerasyonun ayak izlerini gördü.

Ağırlığını çekti.

Dışarıdan bakınca hiç de öyle ihtişamlı görünmeyen ama kapıdan girdiğiniz anda sizi içine alan.

Karamsarlığı ve ürkütücülüğü ile dışarıdakilere içeride olmanın duygusunu henem aşıl原因 bir mekan olarak Sinop Hapishanesi ilk bienalde mekan olarak seçilmişti.

Bizim gibi İstanbul'dan gelen Türkiyeliler için yurtdışında buraya iş yapmaya gelmiş olan sanatçılardan çok daha derin bir duygu yoğunluğu verdi. Ülkeye yabancı sanatçılar belki de işlerine konsantre olmuş ve mekanı sanat aracına dönüştürmeye çalışırken ekiptekiler içinde bulunduğu duyguyu hazmedip, bundan sanat çıkarmanın ağırlığı altında günden güne çöküyorlardı.

Kadınlar koğuşuna kapattığımız arkadaşlarımızın birkaç dakika sonra kendilerini gerçek bir hapsin içinde bulmaları, veya tuvalet diye öngörülen tek kişilik hücrelerde delikleri tıkanmış dehlizlerde vücutlarıyla şekiller çizmeye çalışanların bedenlerindeki yıpranışları yansıyordu merceğime.

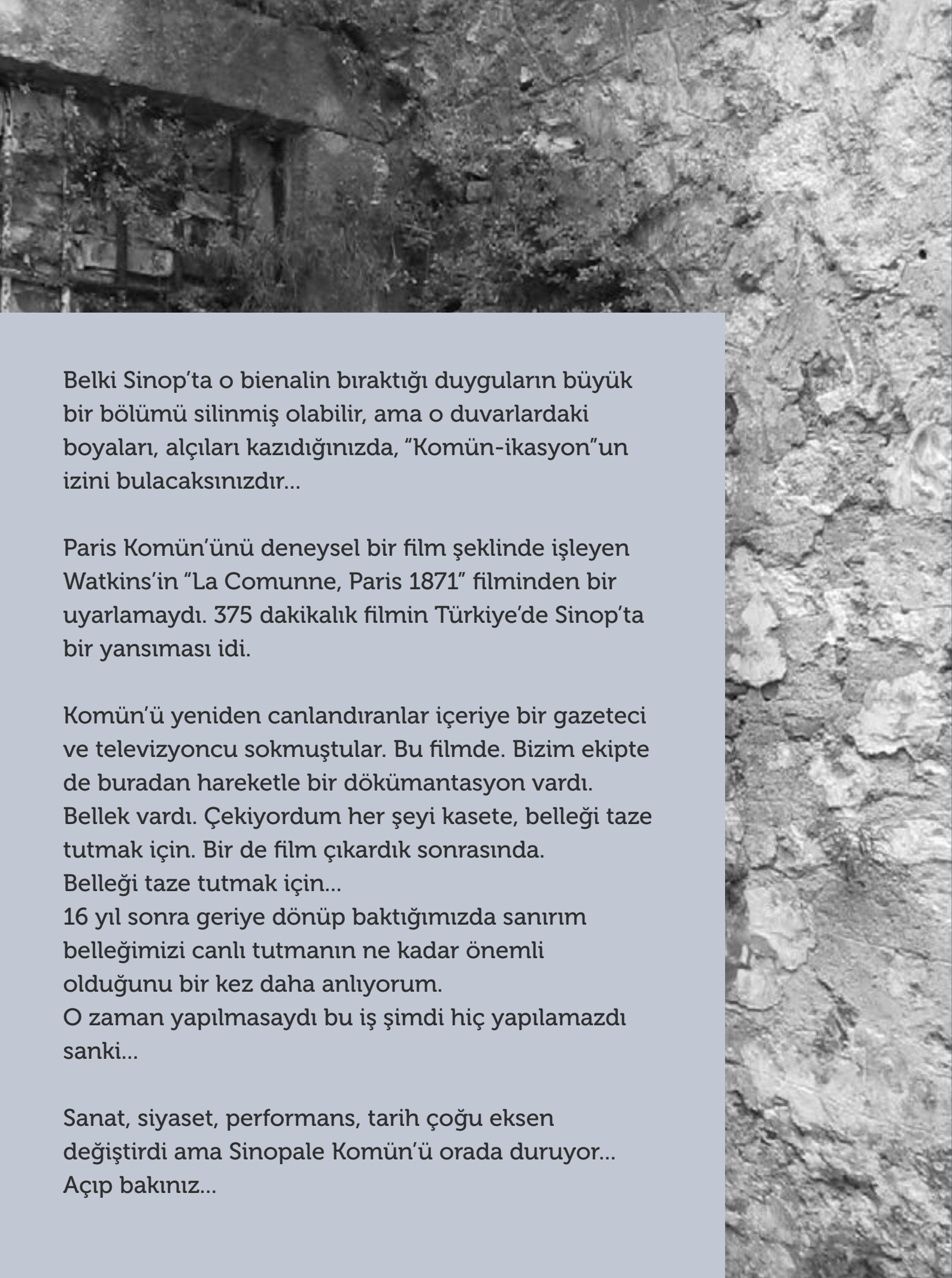
O dönem amatör bir fotoğrafçı veya filmci gözüyle batığında bile bir gözlemci olarak tüm bunları gün be gün fark edebiliyordum.

Her bir gün bir öncekinden daha ağır oluyordu. Akşam toplantılarında sanatını daha iyi yansıtmanın kaygısını taşıyan genç sanatçılar, performansçıların, 'yarın kendimi daha fazla nasıl hırpalarım ki anlasınlar' duygudurumunun yansıdığı tartışmaları dinliyordum.

Sonuçta ben gözlemciydim.

Elimde Emre'nin kamerası ve kasetlerim (o zaman DV kasete çekiyorduk), bir de not defterim olanları not ediyordum. Şimdi o notları bulamıyorum. Sinop'tan ve hatta Türkiye'den uzaktayım ama gözlemlerim hala taze ve güncel.

2006 yılında Sinop'ta yapılan bir bienalin 2022 yılına yansımalarını görebiliyorum. 2006'dan bu yana büyük bir ihtimalle tüm ekip arkadaşlarım gazetelerde ve televizyonlarda her Sinop sözü geçtiğinde bir geri dönüş yaşıyorlardır. Ben yaşıyorum. Ve gözlemlemeye devam ediyorum

Belki Sinop'ta o bienalin bıraktığı duyguların büyük bir bölümü silinmiş olabilir, ama o duvarlardaki boya ları, alçılar kazıdığınızda, "Komün-ikasyon"un izini bulacaksınızdır...

Paris Komün'ünü deneysel bir film şeklinde işleyen Watkins'in "La Comune, Paris 1871" filminden bir uyarlamaydı. 375 dakikalık filmin Türkiye'de Sinop'ta bir yansıması idi.

Komün'ü yeniden canlandıranlar içeriye bir gazeteci ve televizyoncu sokmuş tular. Bu filmde. Bizim ekipte de buradan hareketle bir dökümantasyon vardı. Bellek vardı. Çekiyordum her şeyi kasete, belleği taze tutmak için. Bir de film çıkardık sonrasında.

Belleği taze tutmak için...

16 yıl sonra geriye dönüp baktığımızda sanırım belleğimizi canlı tutmanın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha anlıyorum.

O zaman yapılmasaydı bu iş şimdi hiç yapılamazdı sanki...

Sanat, siyaset, performans, tarih çoğu eksen değiştirdi ama Sinopale Komün'ü orada duruyor... Açıp bakınız...

Şimdi ileri sarıyorum. Yıl 2022. Peki ne oldu? Tüm bunlarla bulunduğumuz yer, durum ve zamana mı geldik? Ata (Ata Ünal), tüm o yol boyunca bağlantıları kuran, güzergah boyunca elindeki kartlardaki notlardan alıntılar yaparak, seyirciyle çeşitli konular üzerinden sohbet ederek mekandan mekana seyirciyi taşıyan, rehber-oyuncu Ata, nerede? Yüksek lisansı yaptığımız dönemde ve sonrasında yıllarca her yerde her zaman hiç durmadan fikir tartışması yaparak birbirimizden beslendik. Birlikte büyüydük. Bu oyunu da onunla kurduğumuz aynı ilişkiden, düşünsel enerjiden ve birbirimizden beslenerek ürettik. Peki oyunun başında seyirciyi alan ve sonunda bir çok soru, cevap ve veriyle onları yollayan rehber Ata nerede? Ben nerede? Tabi ki, biliyorum nerede. Ama o canlı tartışma/çatışma/paylaşma yan yana durma ruhumuz nerede? Ata'da biliyor. Ben de. Ütopya derken, kendimizi distopik bir yerde bulduğumuz doğrudur.

İzmit Şehir Tiyatrosu'nda çalışırken, Bartın'a davet edilen oyunlarım dolayısıyla Bartın'a sık sık gittiğim bir dönem var. Yazar olarak da Bartın'daki etkinlikleri takip ettiğim için oradaki tiyatroseverlerle, her gidişimde koyulaşan bir dostluğa dönüşen bir ilişkim vardı. Bu projeyi düşünürken de o dönem Bartın'da amatör tiyatro ile uğraşan iki arkadaşımın da muhakkak olması gerektiği düşünmüştüm. Tiyatro sanatçısı Zafer Gecegörür ve Mustafa Karabıyık'ı Sinop'a davet ettim. Zafer, şu anda profesyonel tiyatro yapıyor ve Karadeniz Tiyatro Birliği'ni kuran öncü isimlerden. Mustafa, sanırım sahneye çıkmayı bıraktı. Onlarla Karadenizde'ki dayanışma ruhunu ve eğer bu proje için bir ekip oluşturacaksak, tam da İstanbul'dan ve Diyarbakır'dan gelen ekipten farklı olan ve olmazlarsa boşluğunu hissedebileceğimiz yaratıcı dinamiği bize varlıkları ve önerileriyle sağlıyorlardı. Yakın tarihimizin Bartın'dan tanıklarıydılar. Ve aslında ekipteki diğer arkadaşlardan ve benden daha "tiyatrocuydular". Zafer ile daha sonraki bir Sinopale'de bir kez daha birlikte çalıştık.

Zafer: cezaevinin farklı mekanlarında orada yaşamış sanatçı, gazeteci, edebiyatçıların yazdıkları anılarından, şiirlerinden, öykülerinden parçalar aktarırken aynı zamanda karaktere girip onları oynuyordu. Mustafa'da; (Mustafa Karabıyık) Eşber Yağmurdereli'nin "Akrep" oyunundaki 1. Mahkum ve 2. Mahkumu disiplin koğuşlarındaki hücrelerde canlandırıyor. Eşber Yağmurdereli 1982 yılında getirildiği Sinop Cezaevi'nde üç yılını oyun oynadığımız o hücrede geçirmiş. O dönemde yaşadığı olayları anlattığı oyunu "Akrep"ten bir bölümü de Mustafa, Yağmurdereli'nin tutulduğu hücrede, ve yan hücrede oyun kurarak, hücrenin kapısını açarak başladığı oyununa bir okuma tiyatrosu biçiminde seyirciyle anlatıcı ilişkisi kurarak sergiliyordu . Seyirci, Eşber Yağmurdereli'nin sahnelerde oynansın diye yazılmış bu "iki mahkumun son anlarına kadar yaşadıkları dayanışmayı" anlatan oyunun içeriğinin kaynağı olan gerçek mekana, hücreye bakarak yaşananları sorgulamak durumunda kalıyordu. Oyun çok duygusal bir oyundu. Sahnede sahnelendiğinde yaşanan zorlukların duygu ağırlığı altında kalma ve karakterlerle empati kurma sürecine takılı kalma riskinizin bulunduğu bir oyun. Oyundaki dramatik çatışmanın temelini oluşturan, "neden buradalar?" sorusu gölgeleyebilecek kadar yoğun duygu dolu güçlü diyaloglar ve okunan parantez içleri yazılmış. O nedenle; Mustafa'ya, burada gerçekleşecek olan performansını "okuma tiyatrosu" biçiminde yapalım diye önerdim. Anlatıcı üzerinden aktarılan diyalogların "yabancılaştırma efekti" yaratıyordu. Mekanın gerçekliği, içerikle

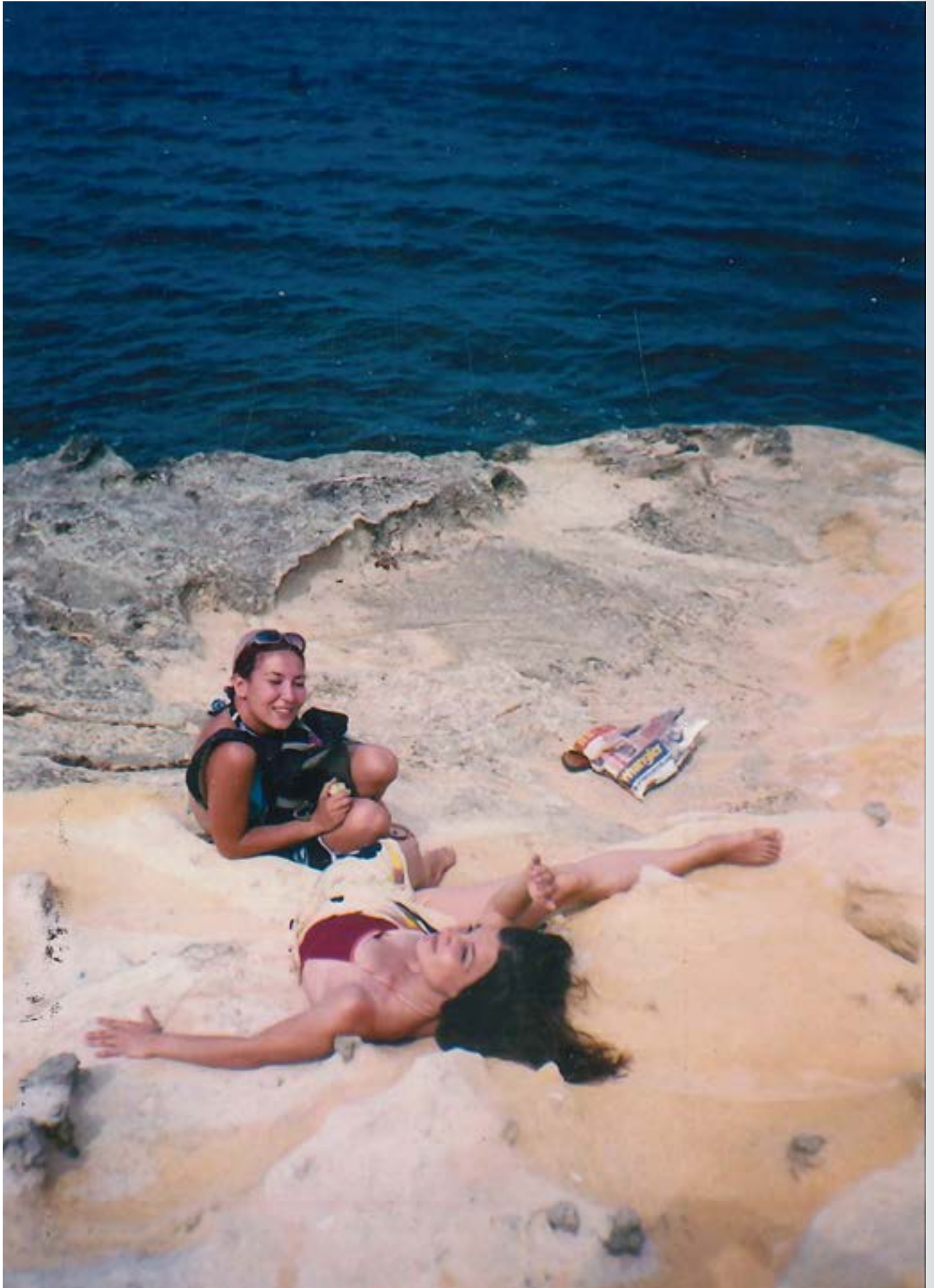
Zafer Gecegörür ve
Mustafa Karabıyık
ile birlikte
Eşber Yağmurdereli'nin
"Akrep" oyunundan
bir bölümün çalışıldığı
prova anı, 2006

birleşince, anlatıda varolan duyguya paralel olarak performansın yarattığı eleştirel düşünce de izleyende koştur olarak çok güçlü bir şekilde varoluyordu . Kim bilebilir di ki; Yağmurdereli'nin yaşamak zorunda kaldığı gerçekleri, Yağmurdereli bir oyun olarak yazacak, sonra da o oyun, dönüp dolaşıp gerçeğine konacak, yaşandığı yere ses olarak izleyiciyle birlikte geri dönecekti. Açık söylemek gerekirse; prova sürecinde benim en zorlandığım prova; tekrar tekrar dinleyip üzerinde çalışmak durumunda olduğum bu oyun ve bu okuma performansıydı. Gerçekler, çok sade bir dille ve çok çıplak bir şekilde anlatılmıştı, dinlerken altında eziliyor, bu yazılanları gözünüzde canlandırırken bazen nefes alamadığınız bile oluyordu. Akrep...

Zafer ise, Sabahattin Ali'nin kaldığı ikinci kattaki koğuşta seyirciyi bekliyordu. Ata, Zafer'i "Sabahattin merhaba" diye selamlamadan Zafer'in art arda okuduğu şiirlerden kim olduğunu zaten

Bienal ekibi kutlama
yemeğinde, 2006

anlıyorduk. Bir noktadan sonra cezaevi garip bir sanatçı rezidansını andırıyordu. Bu toprakların sanatçı rezidansı! Hele hele bu cezaevinde yatmış “ünlülerimizi” Cezaevinde yer alan bir levhada “Burada yatan ünlülerimiz” başlığı altında bir çok tanıdık ismi okuyordunuz, (sanki bir tür gurur kaynağı gibi!) art arda sayınca, kültürel tarihimiz, cezaevi tarihiyle çok fazla yerde çakışmaya başlıyordu.

Sinop Kommün-ikasyonu şemsiyesi altında sanatçılar, tasarımcılar, oyuncular, dansçılar, sinema kuratörü, gönüllü sivil toplum çalışanı, dramaturg, gazeteci ve belgeselciler birlikte sanatsal ortamda bir ütopya kurguluyorduk. Gerçekten beş birbirine benzemez ama bir arada neler neler üretirler ekibiydik. Herkesin birbirine çok çabuk kaynaşıcağını tahmin ediyordum. Ve öylede oldu. Yaşama bakış biçimlerimiz çok benzerdi.

2022. Çiğdem’le (Çiğdem Borucu) telefonda konuşuyoruz: “Sevi (Sevi Algan) türkü arıyormuş, ona bir kaç tane yolladım” diyor. “Evet”, diyorum, “Sinop Kommün-ikasyonu’nu ileriye dönüştürüyoruz, bir e-kitap yapıyoruz. O da bir Sinop türküsü söylemek istemiş, sana soracaktı.” “Ben o dönem gelememiştim”, diyor. “Evet”, diyorum. O dönem hastanedeydi. Ben aramızda Çiğdem’in de olmasını istiyordum. Onu hasta olarak kabul edemiyordum. Zorlu bir süreç yaşıyordu. Yine de onu Sinop’a götürmenin yolunu buldum. (Müzisyen olduğu için, onun bir performansını Sinop’a götürmek tabi daha kolaydı!) O zamanlar, müziği ve besteleri cd’lere kaydedip alıyorduk. Öyle internetten indirme falan yoktu. Hastaneye, Çiğdem’e görmeye gidip, onunla Belçika’ya “Home Sweet Home” sahnelemeye gittiğimizde, onun bir kilisede bulduğumuz kırık bir piyanonun tellerini çalarak kaydettiği parçasının olduğu cd’yi alıp, Sinop’a götürdüm. O sanat kommününde olmalıydı, hastanede değil. Öyle de oldu.

Sinop’da gerçekleşen daha sonraki bienallere hem Çiğdem, hem ben katıldık. Sonraki bienallerde Sinop tarihi Cezaevi, ilk

bienalde Kommün-ikasyonu yaptığımız o ilk terk edilmiş her şeyiyle çıplak gerçeğin okunduğu halinden sıyrılmıştı. Orada bir televizyon dizisi çekilmişti. Duvarlara badana yapılmıştı. Diziden kalma ranzalar, duvarlara askılıklar çakılmıştı. Değişikliğin farkına varmanız için bu koşulları daha önce görmemiz gerekiyordu. Çünkü değişenler küçük detaylardı ama o küçük detaylar, resmin sertliğini yumuşatmıştı. Hücrelerin kapıları çıkartılmış, minik odalar, lavabolar, duşa kabinler gibi duruyorlardı. Çoğu boyanmıştı. Her şey kılıfa sokulmuştu. Paketlenmişti. Artık Sinop için gerçekten bir çekim alanıydı, tarihi cezaevi. Sinop turlarının duraklarından biriydi. Dizide geçen sahnelerin nerede çekildiği merak ediliyordu. Cezaevinin eski gardiyanı, içerde turlara eşlik edemiyor olsa da, giriş kapısının tam karşısında minik bir büfesi ve çay içip tost yenebilecek bir kaç masa ve sandalyeleri olan mini bahçesi vardı. Cezaevinden turdan çıkan taş duvar ve boş odalar görmekten tatmin olmamış meraklı, turda anlatılmayanları ek bir çay parası karşılığında Pala'dan dinliyordu. Ne tür bir tarih okuması yapıyor insanlar? Rötuşlanmış mekanın tarihi? Biz de kurgulamıştık ama gerçeğe basarak. Şimdi dizi gerçeğinin üstünden yeni bir kurgu anlatılıyor aynı mekanda Bu şimdi neydi? "İleri-dönüşüm" değil, "geri-dönüşüm"de değil herhalde. İşte tam da başımıza gelenin bu olduğunu düşünüyorum. Sanki her şeyin üstünü silikonla kapladılar.

3. Kısımda yerde duran
"Sinop Cezaevinde
yatan ünlüler" levhası,
2006

Hiçbir doku ellenemiyor, her şey pürüzsüz ve yumuşak, yarı opak bir şeffaflık da görüyorsun ama gerçeği bulanık bir gerçeklikte kavramaya çalışırken de elinden kayıveriyor. Eee, tam kavrayamayınca, ne söyleseler inanmak durumundasın. Bir dönüşüm bu. Distopik bir dönüşüm.

Cezaevinin avlusunda seyirciyle oyuncular arasında geçen, çay eşliğinde gösteri sonrasında yapılan sohbetlerde o zamanlar bir şey dikkatimi çekmişti. Bu “şey” gittikçe daha somut hale bürünüyor yıllardır. O da kısaca şuydu: Belki de cezaevine kapatılan muhaliflerin çoğunluğu erkek olduğu için ve şu andaki sohbet mekanının da bir cezaevi olması nedeniyle (kadın muhalifler çoğunlukla tecrid edilmek istendiğinde tımarhaneye, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerine kapatılıyordu) kadınlar gelecekle ilgili daha olumluydular. Kadınlar demokratik bir toplum yaratabileceklerine erkek seyircilerden daha fazla inanıyorlardı. Daha aydınlıktilar. Çözüm önerileri vardı. Biraz bıyık altı gülme ile seyredilseler de, oradaydılar ve konuşuyor, öneriyorlardı. Bugüne geldiğimde, tam 16 yıl sonra kadın insiyatiflerin, kadın hakları savunan örgütlerin somut bir anlamda ne kadar yan yana ve birlikte hareket edebildiklerini, toplumsal ve kişisel değerlere, din, ırk, cinsiyet çeşitliliğe, hak ve özgürlüklere nasıl sahip çıktıklarını toplumumuzda her gün gelişen ve kabul gören bir desteği arkalarına aldığının farkındayım. Herkes farkında. İleriye dönüşümün en büyük gücü gözle görülür ve her anlamda hissedilir bir şekilde bu toplumun kadınları. Belki tarihi Sinop Cezaevi’nin “sıvanmış tarihine” ve ülkemizin kültür tarihinin silikon ile kaplanmış tarihine yeni okuma önerileri getirebiliriz; örneğin eleştirel bir feminist tarih okuması, ne dersiniz?

Sinop Kommün-ikasyonu’nun sonu, koca cezaevinin en kuytu yerinde, küçücük bir avlusu olan (özellikle kadınlara bu yer tercih edilmiş) kadın koğuşunu çevreleyen surla koğuş duvarı arasında yer alan koridorda gerçekleşiyordu.

Koridor boyunca duvar dibinde akşamları güneş gittikten sonra aya doğru açan bir tür "muhalif" çiçek olan, "akşam sefalari" bahçesi yer alıyordu. Dört dansçı arkadaş "akşam sefalari"nın içine yerleşip, sağır dilsiz alfabesinde "ben söylüyorum" anlamına gelen hareketi yapıyorduk. Seyirci sessizlik içinde önümüzden teker teker geçiyordu. Tabi, sağır dilsiz alfabesini ve dilini bilmeyenler için anlaşılmayacak bir şeydi. Ama elimiz dudaklarımıza gidiyor ve oradadan da diyagonal bir çizgiyle seyirciye doğru uzayan bir hareket yapıyordu. Hareketin kendisi ağız ve iletişimi çağrıştırıyordu. Bunun sessizlik içinde yapılması ve koridor boyunca dört dansçının imgeyi tekrar etmeleri ve alan çok da dar olduğu için seyirciyle iletişimi güçlendiriyordu. Ardından sohbetimiz vardı. Gösterinin sonundan etkilenip, tam da yorumlayamayanlar, "...oradaki kızlar ne demek istiyorlardı" diye soruyorlardı. Oyun sonundaki sohbetin açılması için de aslında bir vesile oluyordu.

Bugün, İstanbul'da bu e-kitap için yazarken, aslında tam da başka bir dönüşümün eşiğinde; geriye dönüp yapılan üretimi kucaklayıp, bir salto taklayla ileriye bir yere bırakıyorum. Bence bizim o dönem cezaevinde çözmeye çalıştığımız düğümler açılınca birbirine dolanmış ne varsa her yere dağıldı ve garip bir "hangi ucundan kim tuttuysa oraya buraya çekiştirmeyle zapturapt altına alma" dönemi yaşandı ve sonunda da tüm ipler tek ele teslim edildi. Ama düğüm çözülmüştü. Çok zor bir daha o aynı düğümü üst üste atmak.

Yine ve yine. İflah olmaz bir inançla, her zaman bir öneri oluşturulabilecek yaratıcı düşünceye inançla, üretime, emeğe inançla ve de bir ileri bir geri sararak, "oyunsu"luğun, "tuhaf"lığın eğlencesinden vazgeçmeden ve bu duruşun hayata nasıl nefes verdiğini bilerek, bir arada, kapsayarak, dayanışarak; ileri ya da geri bir şekilde saracağız. Bir "şey"ler için anlam ve değer üretiyorum hissini nerede hissediyorsak orada olacağız. Bir iç-deniz çırpıntısı gibi bir yürekle.

Sinop

in 29
Mayıs
2022

hindsight

Almanya
Berlin
Tobias Hering

I came to Istanbul in April 2006 with the idea to stay for some months. From earlier visits I knew a few people in the city. They gave me reasons to come, but there was no project, no plan really. I rented a flat on Nemlizade Sokak in Kadiköy from a Swiss artist who had lived in Istanbul for several years and felt that she needed a break. The flat had a roof terrace from where I could see Haydarpaşa. At that time there were still trains going in and out of the station and they made me think of the possibility to travel further from here.

My notebook reminds me that I was reading "A Room For One's Own" by Virginia Woolf at the time. Shall we lay the blame on the war? When the guns fired in August 1914, did the faces of men and women show so plain in each other's eyes that romance was killed? Certainly it was a shock (to women in particular, with their illusions about education and so on) to see the faces of our rulers in the light of shell-fire. So ugly they looked – German, English, French – so stupid. But why say 'blame'? Why, if it was an illusion, not pra-

ise the catastrophe, whatever it was, that destroyed illusion and put truth in its place?

Berlin

A month before going to Istanbul I had organized a screening of the film *La Commune – Paris 1871* in public space in Berlin as part of a political film festival which I continued to be engaged in over the next five years. Coming to Istanbul I imagined to do something similar with the film here and wrote a kind of exposée without really knowing yet who to submit it to.

La Commune- Paris 1871 is a six hour long re-staging of the historic events of the Paris Commune in 1871. Working with non-professional actors in an abandoned factory hall and employing extensive detail research into the events and its protagonists, director Peter Watkins revives the revolutionary climate of the times, the suffering, the hopes, the despair, the fears and the ideals of the people who seized power for two months after a spontaneous uprising in the 11th arrondissement of Paris on March 18.

Watkins' style is quite original and can be called "pseudo documentary". He combines meticulous truthfulness to historic facts with a strong interest in drawing parallels and revealing the ongoing relevance of the historic events facts and their usefulness in understanding contemporary political and social clashes, conflicts and crises. *La Commune* is one of several of Watkins' films which stage historic (or possible future) events in a straightforward and strikingly realistic manner. But unlike most other "pseudo-documentary" films of his, *La Commune* employs an obvious break in its "realism" by introducing an impossible TV camera into the 1871 events. Strangely though, this "artificial" measure helps to present the events in an even more complex and lively manner. By not letting the

camera be an anonymous and invisible eye for which the events are being staged and performed, but rather having it participate in the events, the film invites such issues as the role of the media in revolutionary movements and the question whether there can be such a thing as a “neutral spectator”, especially when something collective like a revolution is about to take place.

About the recent screenings in Berlin I wrote:

The film's six hours were split into three nights of two hours each, which were again split into chapters of 30 to 45 minutes length. Thus it was possible to screen the film at different locations, involving a mostly residential, low-to-mediate-income area around Berlin's "Ostbahnhof" train station [and the "Straße der Pariser Kommune", the Paris Commune Street, which had survived the large-scale renaming of East Berlin streets after 1989]. The different locations were chosen according to their accessibility, "casualness" and visibility, encouraging an imaginative and self-confident use of public space. The event was intended to be a political intervention into public space with the film as the "message". On two occasions a performer "intervened" before the screening, highlighting questions raised in the film and also

relating to the particular location. The audience was given hand-outs which summarized the historic events and underlined the contemporary relevance of the political issues. The screening locations were about 10 minutes walking distance from each other, so that the event was by itself turning into a small demonstration. The technical equipment was on a push-cart that was drawn by hand, thus underlining how easy it is to occupy public space in his manner.

What I didn't mention was that it had been snowing on us on all three nights in Berlin and that we had been accompanied by a police van; a mere formality which however made the event less casual than intended. Someone told me afterwards that he had loved it for its "precarity"; I guess I had imagined it with a bit more revolutionary grandeur.

Istanbul

In the exposée, I then tried to describe what I found hard to imagine yet – a public screening of *La Commune* at different locations in Istanbul. Besides being a newcomer to the city and having no idea how and where to obtain permission for such a use of public space, another big obstacle was the language:

Even though the film provides a lot of "action", the content is mostly conveyed through dialogue and discussion. Where background information is needed to contextualize a particular scene, Watkins has added explanatory inter-texts. The original language is of course French. As far as I know, the film has never or rarely been shown in Turkey. There is no version with Turkish subtitles. Showing the film here in a foreign language would be highly counteracting the intention to make it available to a diverse audience. The language problem would be even more acute when showing the film in public space. It would be a downright affront, to the film and to the audience, since

it would mean to exclude a large group of people which could have a particular interest in the issues the film tackles. The problem then is how to bridge the language “gap”. My idea is to narrate the film’s events and discussions in Turkish in frequent breaks (beforehand or in retrospect, i.e. before each “chapter” or afterwards). These summary narrations could be turned into a performance in their own right by letting them develop into word-by-word re-enactments of crucial scenes of the film.

This feature would not only help to communicate the film’s content to a Turkish speaking audience, but it would also add an additional level of “adaptation” to the event: part of the film’s peculiarity comes from the non-professional cast’s unique embodiment/adaptation of the historical protagonists and their very original way to mingle their characters with their real life experience. Re-enacting parts of the film in front of the screen would stretch this time-link further to the present, the Turkish language thus becoming not only the medium, but a part of the message: we are all concerned by these issues today. Rather than simply producing a Turkish translation in subtitles or voice-overs, a performance seems a more worthwhile and original way to deal with the “language gap”. After all, this gap stands for the distance that any performance or presentation of this sort has to bridge in order to reach a specific audience at a specific time and place.

Quoting this now, I realize how I was driven by a kind of naive optimism and trust in the tools I was proposing for this difficult operation – translation, summary, performance, re-enactment, adaptation – and in reaching an audience ready to agree that “we are all concerned by these issues today.” The problem of “translation” became the reason to think of the project as a

performance. I discussed this with a close friend, curator Fatoş Üstek, and she recommended to contact Emre Koyuncuoğlu. Emre became the first person to read the exposée, and it was under her eyes that whatever potential it had turned into possibilities; my naivete was aided by her imagination, experience, concerns, and practical sense. Her reading was already in fact the first of many translations in this process: gleaning from the exposée what was useful and applicable to a Turkish context. In our first meeting we still discussed the project as something to be done in Istanbul, and Emre came up with the working title “Istanbul komün’ikasyon.” I learned a lot. For example that the Paris Commune had been a point of reference for the young Kemal Atatürk, but also about sites in the city that could be identified with recent and current occasions of unrest and resistance.

A problem was where to get some funding from. While I was getting ready to contact some German foundations who had branches in Istanbul, Emre received an invitation to participate in the first edition of an art biennial in Sinop on the Black Sea coast, and she suggested that we propose our project there. It didn’t mean big budget, but it gave us a frame to work in. Within days, the imagination of La Commune in public spaces in Istanbul was replaced by the proposal to do “something” with the film in a fortress that had been a prison for several centuries. “Istanbul komün’ikasyon” became “Sinop komün’ikasyon”. Renaming was the easy part; everything else became a huge challenge for everyone involved.

Now, fourteen years later, Emre has been asked to contribute to Sinopale 8 with a proposal to revisit “Sinop komün’ikasyon”. She sent me an email, we met on zoom. The first question that posed itself through this invitation was how to remember a performance. What do we remember, what had been archived

and how can it be accessed? How do you revisit, remember, reconstruct, or reconsider something that took place at a specific moment at a given place, and that had been a personal and eminently physical experience for us, for the performers, and for those who finally came to take on the role of “the audience”? While this touches on fundamental questions of archival politics and history writing, it also reposes once again a core question of the project itself: How can a personal experience be transmitted, told, narrated, and be recognized as part of a shared history? How can we act within the always imminent danger that writing history can mean to erase the actual experience of lives? How do we begin to speak, when what is most important to transmit is often that which is hard to speak about or for which there are no words and no witnesses?

While copying material from our hard drives, re-reading notes, contacting the performers, we also recognized that new gaps have opened up since 2006 and that the past we have been asked to bring to the present feels much further away than it should.

Sinop

About a month before the opening of the biennial in 2006, I had gone to Sinop for a few days to see the town and the prison and to conceive of how our “piece” could communicate with the place. Emre had begun to gather a group of collaborators in Istanbul, dancers she had worked with before, people with a theater background, a journalist, a social worker, inviting all of them to not only bring to the project their particular skills, but also their knowledge, sensitivity and attitudes, as much as they were willing to. While I was in Sinop, a curious stranger in a town that luckily was used to curious strangers, Emre and the group were collecting ideas and elements for something that we conceived of as a combination of excerpts from the

film, choreographed movements and texts spoken or read aloud. The question is what to do with the prison. Bright large rooms which only darken when one imagines 60 prisoners cramped into them, sometimes for life. Wide open courtyards from which separation walls had been removed in order to make them more accessible for cultural events – to become “stages”, said the guide, but her English was so unreliable that I shouldn’t take what I understood for granted. If something was “not important”, for example, it only meant that it wasn’t written on her crib sheet. In one of the large group cells in the women’s wing she pointed at a row of hooks high up on the walls and said: “Hanging.” I understood that female prisoners were suspended on these hooks as a means of punishment. Yet the hooks looked more like coat hangers. I found out that in fact they were. But why that high? About 3,50 Meters above the ground? “Not important”. At some point I started filming the guide looking up answers in her notes and in the dictionary. On the cover of her notebook was written: “Lovely Times.” In it were written the most important facts about the prison, for example that one day two prisoners had tried to escape through the sewers. One of them got out, but he

was captured again two weeks later. The other one drowned in the sewers. “So nobody ever escaped from this prison.” I doubt that this is true. The girl studies “Tourist Guide” in Safranbolu. I asked her if that was equivalent to studying local history. She disagreed: “History? Why?”

On these first days, it wasn't clear to me yet what to do with the film, where to screen it: inside the prison or somewhere in town. I walked from one end of the town to the other with an eye out for walls that could be turned into temporary screens.

I like the banality of the town and how it juxtaposes to the spectacular topography of the peninsular.

- a small basketball court with one basket and a small circular stand

- the shipyard: hammering, welding, grinding on bulky boats. A large unfinished boat, rusty all over. Orkan says it has been lying here since seven years. They had started to build it, then abandoned it. The clanging and buzzing sounds from within the bodies of mid-sized ships. I find it hard to tell whether they are being built or dismantled. Is this repair work or recycling?

- a long pier stretching out to the sea (which means that it stretches back towards the coast due to Sinop's crooked shape)

- a platform by the water, probably once a jetty for ferries, for getting on and off board; descending steeply, white concrete like a stage in floodlight. Seen from the tower: a horizontal screen with one single iron ring in its centre.

- at the edge of town, on the road to Karakum: an unfinished building, now a ruin; across the street stands a dilapidated wooden house and a proper little show-off building for the Belediye. The ruin, 5 or 6 floors high, with large, empty, square-cut gaps for the windows and a rounded corner wall facing the street. In a similar ruin at the opposite end of town I have seen laundry hanging in the empty concrete rooms.

- an empty lot in front of the ruined church on the hill is not even used for parking. The people up here probably cannot afford cars. It would be instructive to hear their stories, how they make use of the town from up here,

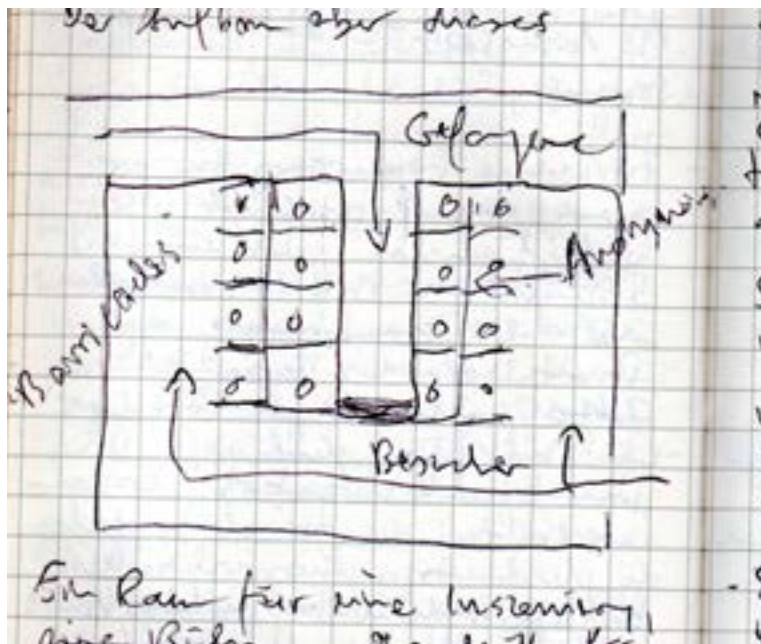
from what seems to be a privileged vantage point. The ruin is surrounded by private gardens with artichokes, corn, cabbage, and something that looks like bolted broccoli.

- Community spaces: the municipal beaches, slim, more or less tidy strips of fine sand. There you see the same people lying in the sun whom you see in the shops and cafés and on the sidewalks and at the barbers. The women, slightly elevated in second row, well garmented, watchful of their children or grand-children, calling out to them every once in a while. The men, either half-buried in the sand by the children, or standing in the water up to their calves, hands on their hips. A pleasant scene, lacking the usual holiday props – umbrellas, paravents, stretchers, rubber animals, ice-boxes and plastic shovels, whose main purpose is to mark territorial claims.

There were several reasons why in the preparation we worked on separate tracks. For once, there wasn't a lot of time and things needed to be done simultaneously. Another reason was that we thought it best that each of us focused on their part of the puzzle. Related to this was again the language gap: Had I participated in the preparatory sessions with the performers, we would have needed a translator or conduct everything in various forms of broken English. This was out of the question, and with hindsight I am aware that it was a crucial decision (maybe Emre's more than mine) to not force this project to look like a "transcultural collaboration" more than it was. The gaps needed to be accepted. Closing them would have been a pretension. The gaps were where the "audience" could come in and define their space.

In the prison. The visitor booths with their nearly opaque separation grids are lending themselves to a choreography. Privacy as deprivation. The spaces for visitors and prisoners are equally sized. The terrible

proximity while at the same time being out of reach. Above all, the irritating fact that one can walk around the bloc of booths to the "other side" but there only finds empty cells where one would have expected to meet the other – the disappearance of the other in the illusion to see both sides. The design is like this:

On the 2nd floor of the children's prison there's a room about 9 by 10 meters, the largest interior room in the entire wing with arched windows on three sides and an ocean view. The idea to screen the film onto the ceiling, the audience lying on their backs and the performers intervening from the windowsills, motioning to each other above their heads: a murmur, a rumor, a discourse.

The audience given cover, but also passive, reduced, numbed; yet at the same time comfortable, relaxed, at ease.

The classroom:

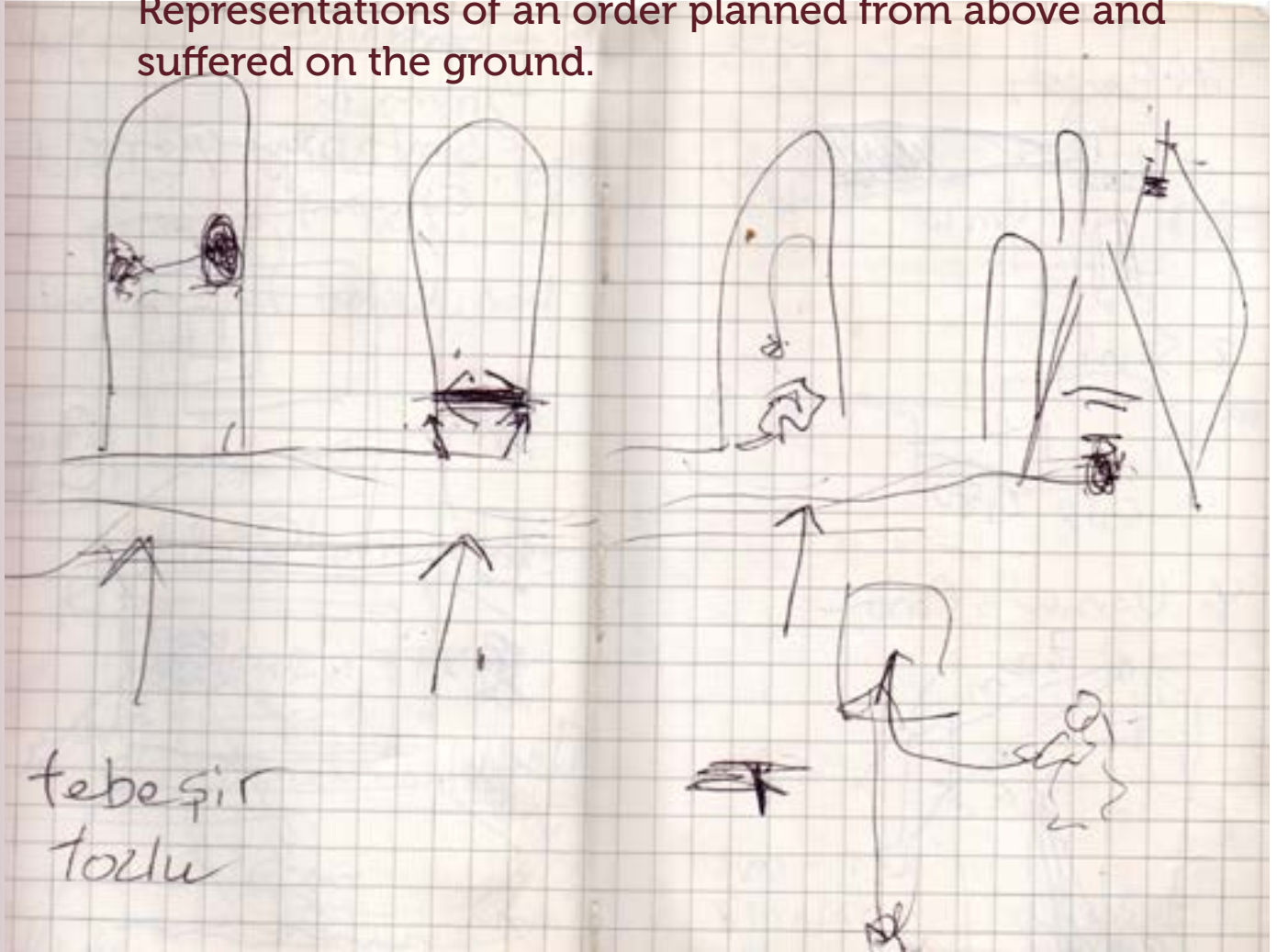
Sınıf, Sinema, 6 by 9 meters, windows at two sides.

Due to the pillars the audience will be seated in a triangular shape with two

In almost all the courtyards there was a small kitchen in one corner and a barber. These shacks now remind me of the devastated film set in the opening scenes of La Commune. There are more things here that make me think of a film set, and in fact the place was occasionally used as one in recent years. One can tell by the fresh paint on the walls in some places.

The narrow aisles with the regularly spaced doors.

Representations of an order planned from above and suffered on the ground.

In one of these aisles, along the back of the cell buildings, doors to the left are leading to the courtyards, while on the right there are niches, about 3 meters wide and 1 meter in depth, carved into the 15 meters high stone wall. Small stages, small scenes.

The Selçuks, the Byzantines, the Romans, the Turks, the Ottomans – the buildings bear only faint traces of history.

The majority of traces are those left by tourists, phrases, vows, declarations of love, names, and phone numbers on the walls. The site has only been open to the public since 1999, but this phase of its use has already almost erased the traces of the preceding ones. I wonder if the prisoners wrote on the walls as well, and if their words are now hidden among the scribble by the visitors, or if they have been painted over by the film crews.

Whatever will be done here during the Sinopale will be a perpetuation of these touristic uses; and it will only make sense, and be legitimate in the first place, if it picks up the threads which these kinds of use have abandoned or have not even touched. Whether one looks at the primitivism of this penal compound or at its efficiency, one always looks at a place where people have suffered, and others have done their jobs.

I am disinclined to conceive of performing something outside, in the open; in FREEDOM. But one must also work through (i.e. legitimize) the impulse to lock the audience in, to force them to the ground and to corner them. "To put them in the position of the other".

Ironically, the most time-consuming task for my part of the puzzle was providing the Turkish subtitles for the segments from La Commune that we had selected for

"Sinop komün'ikasyon". I was lucky and am still grateful to have found three able translators for the task, Murat Musulluoğlu, Fatoş Üstek, and Rana Öztürk, who I am happy to see is also one of the co-curators of Sinopale 8. We have all come a long way since 2006, and to Fatoş Üstek I owe more thanks in this project than I could aptly express here. The translations were finished just when we were about to go to Sinop to rehearse for a week

and then immediately present “Sinop komün’ikasyon” on three consecutive nights. While Emre and the group were rehearsing in the prison and adapting the choreography to the locations we had chosen, I spent hours on the balcony of the hotel room, editing the film excerpts and spotting the subtitles, a learning-by-doing process which my laptop was barely equipped for. For lunch we usually met in a restaurant downtown for which we had been given vouchers.

Through my previous connection with La Commune, I knew the people of “Le Rebond pour La Commune”, the Paris-based association of those who had participated in the film’s making and were now taking care of its distribution and dissemination. Part of their working with the film was to be present at screenings and to discuss the process of its making, sometimes reperforming elements of it in new contexts. When I told them about our plans in Sinop and asked them for permission to use excerpts from the film, they not only granted that, but also decided to attend the event as visitors. Patrick Watkins (son of director Peter Watkins and editor of the film), his partner Caroline Lensing-Hebben, who plays the role of a German bourgeoisie in the film, and another member of the original cast, came to Turkey on their way to Georgia and made a stop-over detour to Sinop, arriving by night-bus from Istanbul in the morning of the premiere.

When Patrick announced they were coming, I described to him in an email where we were with “Sinop komün’ikasyon”:

We will work intensely on-location for a week starting Thursday and the final shape will be given to the piece there. Emre still produces ideas and links every day, continuously adding to the excitement. Last week she by chance attended a performance in a lawyers’ association building in Istanbul where lawyers, and I guess ex-convicts and journalists, re-

enacted scenes from their daily dealings with the Turkish justice system. She filmed it and it looks to me somewhat “Watkins” style with a constant blending of character and person, a very engaged and furious performance, very raw. We want to use this video in some way as a little installation on its own. So you see that it is still work in progress, which is of course because we are dealing with issues of an extremely vital and political importance.

Again, practical reasons and constraints assigned my final role in the actual performance piece. The original idea to have projectors and loudspeakers installed at every location where a film excerpt was meant to be screened turned out unrealistic. There simply weren't enough projectors, players and speakers available, so that the only way to present the film in parts was to carry the equipment along and to use the duration of the choreographed parts for setting up image and sound at the next screening location. That worked. It turned me into the “carrier” of the film, making me perform on each of the three nights what had actually been my initial contribution to the piece, and also bringing me full circle to the Berlin screenings in March, minus the snow.

Porto

Reading again how we thought about the project in 2006, Emre and I remember that we had expected “Sinop komün’ikasyon” to be the beginning of a series of similar site-specific projects with the film, the next one to take place in Istanbul. That never materialized. But we did get the chance to bring the concept to another location when we were invited by the gallery Ideas Emergentes from Porto to participate in a group show, titled “Red Line,” in 2008. The invitation came thanks to José Roseira, a writer, translator, social worker, bee-keeper, winemaker, and friend of mine, who felt that a collaborative project of this sort could become a platform for different groups living in Porto to come together and discuss the future of a city in which neo-liberal policies had led to estrangement and increasing social discrepancies. “Porto Comunidade” was again a workshop-based group project leading up to a performance piece, this time in public space, on Praça da Batalha, one of the busiest squares in the old town.

The Porto project began with screenings of parts of *La Commune – Paris 1871* in several locations: an independent art space, a café, an anarchist project room. The idea was to start a collective process with a debate about the film and by making people interested in participating in a ten-day performance workshop beginning one week later. For the workshop, the gallery had managed to get access to a large hall in *Fábrica Social*, a former factory building that had become the work and exhibition space of well-known local sculptor, José Rodrigues, and the seat of the cultural foundation that bears his name. Within a few days, word of mouth and the introductory screenings had brought together a group of some fifteen people, most of them free lancers in the cultural scene of the city, willing to enter a collective experiment. Like in Sinop, our idea with “Porto Comunidade” was to get people to express

something which is not often said, although it concerns many if not everyone sharing a history and a space in time. Here the relation was not to a prison however but to public space. Praça da Batalha lies elevated at the skirt of what is today marketed as “the old town”. Historically, the site was where town and country were separated, where they met, and the name “square of the battle” seems to suggest that this encounter was not always smooth. Even today, when spending some time on the square one begins to see that it is still a site for encounters of very different walks of life.

While in Sinop, Emre could relate to the location with a complex understanding of its significance, Porto was completely new to her. I had been in Porto frequently since 1998, had friends here and knew my way around the city. Still, I think I was a stranger to either site, Sinop and Porto, an observer, empathetic, and a bit overly eager to get involved. In both places I needed translation, and on both occasions I ended up in the performance, as a performer. In Sinop I carried the film around with me. In Porto the film was dispersed over the TV screens of the adjoining bars and cafés – the “Paula”, the “Chave Douro”, the “Tropical”, and the “Gazela”, which I was told was one of the few bars in town that were still run as a collective. This time I carried a boom-box, playing a CD with a 50-minute discourse of a woman about one of the few collective housing projects in the city – a Utopian island, as she called it. While walking around the square, a cigarette-pack-sized audio device was lodged in the breast pocket of my jacket, recording the sounds around me during the roughly two-and-a-half hours that we occupied the square.

Describing “Porto Comunidade” from memory is filtered by the fact that I had already done so once in 2010, when Colectivo Piso, a group of Porto artists who had moved to Berlin, asked me to contribute to a book dedicated to collective work

processes. The book was titled *State of Motion* and came out in 500 copies in 2010. My contribution was the edited transcript of the audio recording I had made during the performance of “*Porto Comunidade*” on *Praça da Batalha*. I dedicated this text to António Oliveira, a blind accordion player and well-known character in Porto, who had recently died. Senhor António had not participated in the workshop, but he had accepted our invitation to play during the performance. After the only rehearsal we had with him a few days before, he had told me that things like this should be done “*com mais tempo*”, with more time.

I gave the transcript the title, “*De nada*”, which is the habitual response in Portuguese when someone says, “*Thank You*”. Literally, “*de nada*” means “*for nothing*”, and the ambiguity of that title shows how in 2010 my recollections of the Porto project were rather sober. For years after I remembered “*Porto Comunidade*” more for what I thought were its shortcomings than for what it might have achieved. The individual contributions which the workshop participants brought to the final performance were all strong, intuitive, mostly silent expressions of one person’s relation to the city and its public spaces. While they articulated interesting, often poetic dialogues with the space and those who use it, they didn’t seem to be in dialogue with each other. Again, there were gaps, fractures, awkwardnesses, this time possibly symptoms of a politics that had discouraged the people of Porto to consider their city a collective project.

In Sinop, I felt, we had been more successful, although I couldn’t be sure, since I didn’t understand all that was said in the discussions with the audience after the performances. The invitation to revisit “*Sinop komün’ikasyon*” made me come to Istanbul and confront together with Emre these intense periods

of collaboration at a time when we feel that coming together, creating bonds, building communities is more needed than ever. Our conversations, with hindsight, made me aware that while my personal memories are but a fraction of what there is to remember, dwelling on the marginality of one's own perspective can also be a way to shun responsibility. I am very grateful for this opportunity to converse with earlier versions of myself, an exercise which, I think, also helps to foster tolerance for other people's idiosyncrasies. Supporting respect for opacity and incoherence is one of the good uses of an archive, as long as we don't fool ourselves by pretending that what has been archived is all there is to remember.

Porto Commun- idade

Düzenlediği sergiler ve üretim desteği verdiği uluslararası projelerle Porto'nun en dikkat çeken sanat merkezinden "Image Çağdaş Sanat Galerisi"nin Redline Projesi'ne misafir sanatçı olarak Porto'ya Emre Koyuncuoğlu, Tobias Hering davet aldılar. Sanatçılar, "Porto Komünikasyon"unu kentte seçtikleri bir meydanda gerçekleştirdiler. Daha önce Sinop Tarihi Hapisanesi'nde "Sinop Komün-ikasyon"unu, Türkiye'den bir çok farklı disiplinden sanatçıyla hazırlayan Emre Koyuncuoğlu ve Tobias Hering, Porto'da yaptıkları üç haftalık çalışmanın sonuna geldiler. Kamu alanında çevreyle ilişki kuran, bir çok sanat disiplinini kullanarak toplumsal sorunları, sanatçı ve seyircinin ortak paylaşımında ön plana çıkarmayı amaçlayan bu proje için Porto'dan farklı sanat disiplinlerinden 32 sanatçı katıldı. Projenin çıkış noktası, Peter Watkins'in Paris Komünü'nü anlattığı altı saatlik belgesel filmi; "La Commune". Mekanın özelliklerine göre ve katılımcı sanatçıların üretim alanlarıyla bağlantılı olarak sürekli kendini yenileyen ve üretilen, sanatın toplumla aktif bir ilişki kurmasını ön planda tutan komünikasyon projelerinin ikincisi olan "Porto Komünikasyonu", 13-14 Ekim 2008'de Plaza Da Battaria'da saat 17.00-19.00 arası gerçekleşti.

Porto'dan ressam, heykeltıraş, fotoğraf, dans, tiyatro, enstallasyon, video-art sanatçıları, film, dokümantasyon kuratörleri, aktivist, sosyolog, mimar ve tarihçi bir çok kişinin ortak üretimleri bir gösteri yapısında sunuldu. Gösterinin sonunda ise, seyirciyle yapılan gösteri ve gösterinin ana çizgilerini oluşturan toplumsal sorunlar üzerine tartışma gerçekleşti.

Katılan sanatçılar: Rita Almendra (Belgesel Film), Mariana Amorim (Çağdaş Dans), Alexandra Balona (Çağdaş Dans), Susana Chiocca (Enstallasyon), João Costa (Çağdaş Dans), Jorge Goncalves (Çağdaş Dans), Tobias Hering (Film Kuratörü), Emre Koyuncuoğlu (Tiyatro), Rodrigo Malvar (Oyuncu), Joana Mateus (Sosyolog) Vera Mota (Çağdaş Dans), João Pádua (Fotoğraf), José Paiva (Aktivist), Ana Pedrosa (Gösteri Sanatları Prodüktörü), Roman Perona (Fotoğraf, Heykeltıraş), Nuno Preto (Oyuncu), Ana Rocha , Roberto Rocha (Aktivist, Fotoğraf), Mafalda Rodrigues (Tarihçi), José Roseira, Cléo Sanchez (Fotoğraf) , Manuela São Simão (Görsel Sanatlar), André Sousa (Görsel Sanatlar), Vaida Tamoseviciute (Ressam), Jonathan Uliel (Müzisyen)

Gösteride kullanılan, Porto'da

çekilmiş duvar yazılarından bir

fotoğraf, João Pádua

Porto Comunidade

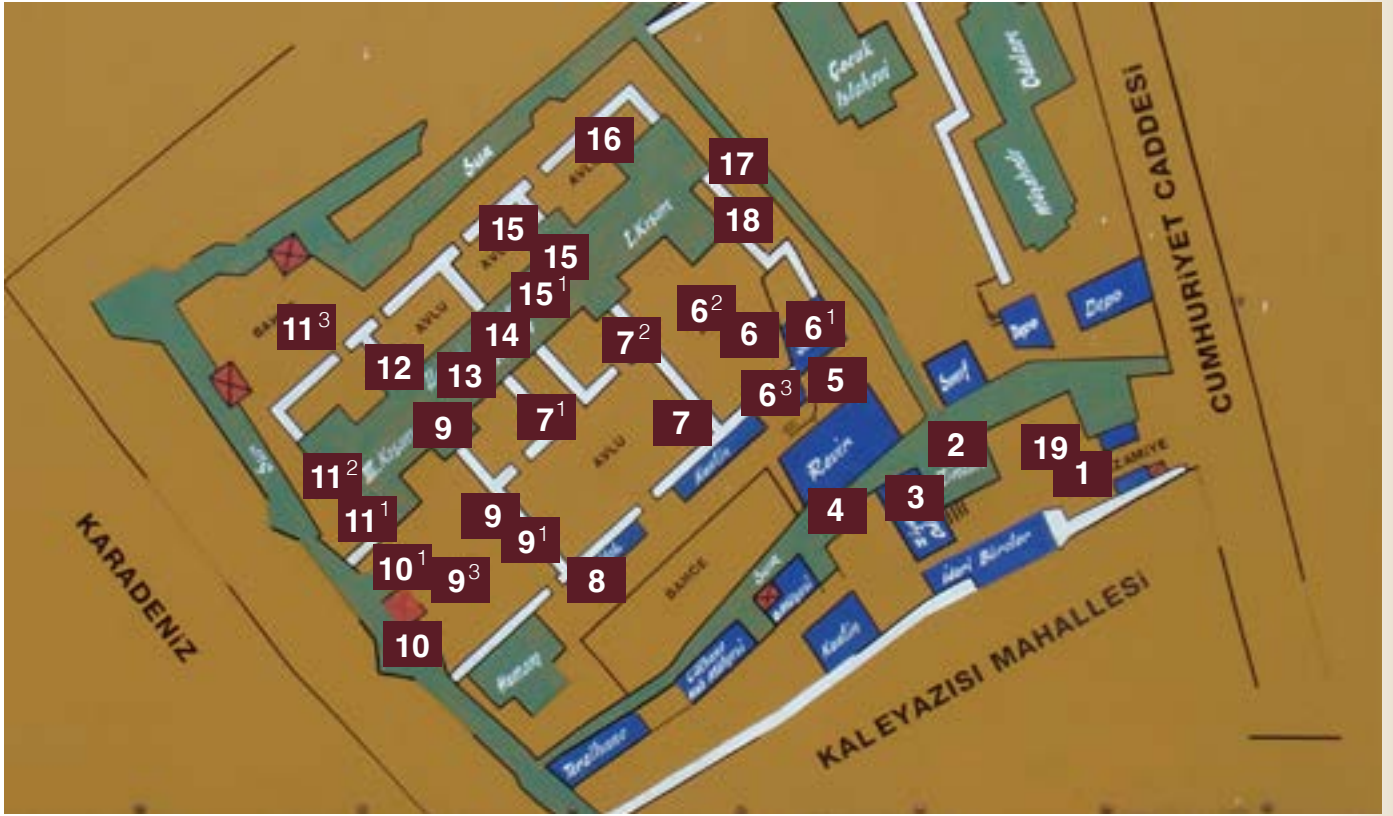
2008

Tobias Hering

Emre Koyuncuoğlu

Sinop Cezaevi kurgusal gezi rehberinin ve rehberlik yaptığı mekanlardaki performansların ve gösterilen filmlerin bütünü:

Oyun metni:

Sinop Kommün-ikasyonu

Masalsı ve oyunsu bir dil kullanılır.

1

Mekan: GİRİŞ /Nizamiye

Metin: Rehberin (Ata Ünal) seyirciyi karşılama metni:

Rehber: Merhaba, hoşgeldiniz, sefalar getirdiniz. Az sonra sizleri;
"Devrim Ütopya Gerçeklik ilişkisi üzerine kurgusal bir yolculuğa çıkartacağım. Hem zamanda, hem mekanda hem zihinde bir yolculuk. Gerçekler düşlerimizin beşiğini tıngır mıngır sallar iken az gideceğiz uz gideceğiz dere tepe düz gideceğiz, denizler geçip kaleler aşyp yedi iklim dört bucak katedeceğiz. Gerçeklerden düşlere, düşlerden düşünceye, hayata geçeceğiz ve onra dönüp bir bakacağız ki...

Seyirciyle birlikte oyun kurulur. Rehber söylüyor

Rehber: "...bir arpa boyu yol gitmişiz."

Rehber: "Oyuncu arkadaşlar lütfen sizler de buraya gelin, bize katılın."

Seyircileri cezaevi duvarlarında bulunan tarihi katmanları görebilecekleri alana çeker.

Rehber: "Burası zamanın durmaya başladığı yer, yavaşladığı yer."
"Burası M.Ö. 2000'de yaşayan Gaşkalılar zamanında kurulmuş, Grek, Pontus, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlılar devrinde büyütülerek onarılmış, 1877 yılında yüksek kale bedenleriyle çevrili bu alana oturtulmuş. Yani tüm bu imparatorlukların, devletlerin, toplulukların ütopyamızın oturduğu bu mekana koyduğu bir taş var.."

Rehbere soru sorulursa yanıt rehber karakteri içinden verilecek.

2

Mekan: Zindan

Ses Yerleştirmesi, Seyirci ile interaktif performans

("Piyano Tellerini Çalarak Yapılan Kayıtlar/Variasyon 2")

Beste: Çiğdem Borucu

Performans: Sevi Algan, Su Güneş Mıhladız, Senem Oluz, Emre Koyuncuoğlu, Dilek Dervişoğlu)

Seyirciler Zindan'ın kapısına doğru yönlendirilir. Oyuncu arkadaşlar önden girer ve yönlendirmeye için destek olurlar.

Rehber: "Yaşadığınız hayattan soyunmanızı isteyeceğim bu mekanda, bu gezimizin ilk mekana, birlikte kuracağımız hayallerin mekanına, içeriye doğru ilk adımımıza davet ediyorum sizleri. İçeriye ilk adım, gerçeklerle ilgili, kendinizle ilgili farkındalığa doğru bir eşik geçişi ilk adım oluyor"

Zindan'a girilir. Zifiri karanlıktır. Oyuncular el feneri ile insanların yüz ve ellerine ışık tutarlar. Seyircilerin duvara dokunması için yönedirirler. Duvara dokunanların ellerine doğru performansçılar fener ışığı tutar. Duvardaki nemin ve duvarın dokusunun algılandığı yer. Temas yoluyla mekanla ilk karşılaşmanın olduğu yer.. İçeride 2 dakika. civarı kalınmalı.

3

Mekan: Cezaevi Ziyaretçi Bölmeleri (15 dakikaya yakın)

Metin: "İlişki ve paylaşım sorgulaması"

Performans: Tek tek bölmelerde (6 bölme) farklı performanslar (Handan Coşkun, Su G. Mıhladı, Sevi Algan, Zafer Gecegörür, Mustafa Karabıyık)

3.1

Zindan'dan Ziyaretçi Bölmeleri'ne Geçişte:

Rehber: Bu mekanda dış kalemiz iç kalemiz var her uygarlığın koyduğu taşlarla oluşturulmuş. İnsanların da dış ve iç kaleleri var. Kendini dışa karşı korumak için kale oluşturanlar sonuçta içlerine de bir duvar örmüş oluyorlar, içe kapanıyorlar. Yaşamın akışkanlığına ket vuruyor, geçişi engelliyorlar. Bir kapatmaya, kapanmaya maruz kalıyoruz. Peki biz bu şekilde birbirimizle nasıl ilişki kurabiliyoruz? Birbirimizle gerçekten ilişki kurabiliyor muyuz? Birbirimizle en azından birşeyleri paylaşabiliyor muyuz? Ne kadar yakınız birbirimize?

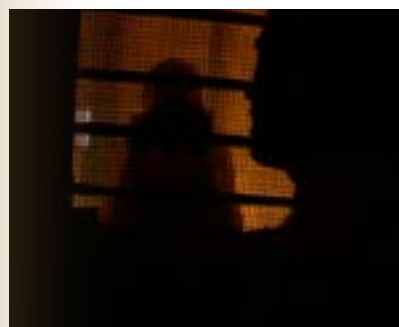
6 farklı performans aynı anda birbirine paralel seyircinin tercihiyle açık bir şekilde gerçekleşiyor. Seyirciler bölmelere tek tek girerler /ya da 2-3 kişi olarak. Nasıl tercih ederlerse. Karşısındaki performansçılar interaktif bir şekilde seyirci ile "bir görüş anı" paylaşırlar. Bir performansçı, karşısındaki görüşe gelen yakınıymış gibi davranır, onu da oyuna katarak ona rol verir. (Üniversiteden arkadaşısıdır, dayısıdır vs. gelene göre değişir) Bir diğer performansçı önceden kitaplardan derlediğimiz mektupları okur. Bir diğeri hiç konuşmadan bakar. Bir diğeri; güncel bir bildiriye okur bir oyuncu mekanın darlığını tanımlayan bir hareket performansı gerçekleştirir, bir görüş odası boştur, vs.)

3.2

Ziyaretçi Görüş Bölümleri'nden Cezaevi koğuşlarına açılan Ana Kapı'ya kadar

Rehber: Kapatma, ilişkiyi kesme, sömürünün temel gereksinimi değil mi? Zaten her türlü kapatma ve kapatılma da eninde sonunda sömürüye hizmet etmiyor mu?

4

Mekan: Kontrol noktasından geçince eski sur altında ana kapıdan içeri girildiğinde soldaki kontrol noktasında bir televizyon ekranında video enstelasyon, sağda revirin duvarına yansıttığımız film gösterimi

4.1

Rehber, Ziyaretçi Ana kapıdan geçip merdiven altındandan Kapı altı kontrol noktasına kadar yürüyüş sırasında megafondan:

Rehber:" Laf lafı açar, masal masala akar... Şimdi Han'ımıza davet ediyorum sizi, gerçekten bir mola almaya, hayattan zaman çalmaya. Sizi hayallerimizi barındıran yuvamızın eşiğinden atlatıyorum.

Sizi bu yuvanın kurgu kapısından içeri alıyorum.

Masalın mekanına buyur ediyoruz.

Burası her ev gibi gerçeği arkanızda bırakmanın mümkün olduğu yer. Herşeyin olabildiği, yaşanabildiği yer. Burada dile gelmiş tüm öykülerin, yakılmış türkülerin, dilden dile dolaşan efsanelerin içine davet ediyorum sizi. Köşede bucakta sizi bekliyorlar, onlara değen gözünüzün feri ile canlanacaklar."

4.2

Video Enstellasyon :(Kamera ve kurgu) Emre Koyuncuoğlu

Mola; İstanbul Barosu avukatlarından bir grubun, İstanbul'da yaptıkları bir basın toplantısında (2006) gerçekleştirdikleri bir performansın kaydı, bir ekrana yansıtılır. Görüntülerde, Avukatlar, oyuncu olan güvenlik güçlerine üst arama yapamayacaklarını anlatırlar. Avukatların görüşte üstlerinin aranamayacağını ve bu konuda direneceklerini akarırlar..

Seyirci, video enstellasyonun olduğu kontrol odasında alınır. İsteyen seyirciler, girip uzunca izlerler.

4.3

Mekan: Revir

Video Enstelasyon: La Commune filmi açılış sahnesi

Seyirci; karşı çaprazda yer alan odanın duvarına yansıtılmış görüntüye yönlendiriliyor. Eşikte.

Rehber :“Tabi herkesin girişi bizimki kadar kolay olmuyor”

Paris Commune Filminden/İlk bölüm

Filmden iki oyuncunun filmi sunumu ve hikayenin anlatımı: Prusya savaşı, kuşatma, barış antlaşması, seçimler ve yoksul kent nüfusunun çektiği acılar hakkında kısa bir özet

Setin ve iki gazetecinin kendilerini tanıtımı. Olayların özeti, sonucun habercisi: Dün bu meydan cesetlerle doluydu

“Şimdi sizden 1871 yılını hayal etmenizi istiyoruz.”

6dk. 30 sn)

Film bitince;

Rehber:“Şimdi adımlarımızı daha özenli atalım. Her noktada farklı bir öykü, farklı bir kimlik, farklı bir tarih bizi karşılayacak.

5

Mekan: Boşluktaki Parmaklık /Birinci kısmın avluya girişten önceki bahçe

Performans: Dans performansı/Senem Oluz

Cezaevinin bahçesinde bir çınar ağacı ve önünde tek başına bağlantısız yere saplanmış olarak boşlukta ayakta duran bir parmaklığın arasında kesintisiz dairesel hareketlerle bir dansçı dans eder. Seyirci dans performansı izlerken aynı anda rehber;

Rehber : "Kale kent'ten sürgün kentine ve hapisane kent'e dönüşen bu şehirde, eşsiz coğrafyasının da etkisiyle bir durağanlık tablosu ortaya çıkartır tarih. Devrim ütopyelerinin ve onu taşıyanların sürgün edildikleri bir durağanlık. Hem daha belirgin kılan onları hem hapseden."

Rehber birinci avluya seyirciyi davet eder...

6

Mekan: Birinci Kısım

Rehber: "Sürgün hiçbir dönemde bizim için yabancı değil. 1713'te Kırım Han'ı bile bütün mallarına el konularak buraya sürülür." Sürgün kültürüyle ve sürgünlerle ilişkimizi perçinleyen Osmanlı'da İttihat Terakki dönemindeki başkaldırıları ve muhaliflerin sürgün edilmesidir"

Rehber: "Egemen güce karşı olmak, muhalif olmak, başka bir dünyanın ütopyasını taşımak sürgün nedenidir hep. Ama salt insanlar mı sürgüne gider. Düşünceler, düşler, ütopya da sürgün edilir. Ütopya, devrim

ütopyası doğurgandır, o nedenle sürgün edilir, uzaklaştırılır. Bundan dolayıdır ki, gerçekleşmemiş devrimlerin düşleriyle sürgüne gelenler kimi zaman orada taze sürgünler verir."

Sınıfın girişinde ve seyirciyi içeri alırken;

Seyircinin mekanda dolaşmasını izle. Mekandaki, tahtadaki yazıları okusun. Sınıfın karatahtası hem görüntülerin yansıtıldığı bir ekran hem de performansın gerçekleştiği mekandır. İki öneriyi üst üste okuruz.

Rehber: "Biraz önce eşikte bize hikayelerini nasıl kurguladıklarını anlatırken izlediğimiz oyuncular şimdi bir devrimi canlandıracaklar. Bir görelim, hatırlayalım devrim nasıl oluyordu?"

Görüntünün tahtaya yansmasıyla birlikte performansçı tahtaya yaklaşır ve görüntüdeki anlatıya paralel ya da tepkisel, tahtaya elindeki tebeşirle çizimler yapar. Amaç kara tahtanın görüntülerin sonunda tebeşirle beyaza boyanmasıdır.

Karatahtada filmden şu görüntüler yer alır.

La Commune: Ordunun 11. bölgeden topu ele geçirmeye yönelik talihşiz girişimi, isyan ve kadınların şiddet içermeyen zaferi, TV Versailles Paris'ten bildiriyor: Burjuvalar, proleter kadınlar, öfke, TV Burjuvalarına karşı öfke, bir yandan da Belediye Binasının önündeki meydandan TV Komünü: "Gidip belediye binasını işgal edeceğiz." - kanon, halkın yeni bir belediye yönetiminin ilanı. Guard Nationale (eski devlet askerleri) askerleriyle röportaj: "Hak ettiklerini aldılar..."

6.2

Mekan: 1. Kısım Avlusu

Performans: Su Güneş Mıhladız/ dans performansı;

Konsept: Akmayan çeşmede varolmayan suyun Su'yu olmak ve suyun devinimini akışkanlığını çeşme içine yerleştirmek

Rehber: Evet yolumuz uzun, kolay da değil. hava daha da kararmadan koyulalım yolumuza...

Sınıftan çıkış sırasında. hava artık kararmaya başlamıştır. Karşıdaki gözcü kulübesinde aniden bir ışık yanar. Rehber, bir an duraksar ve bakar, izleyiciye de birilerinin onların farkında olduğu, takip edildiklerini hissettirene kadar, gözcü kulübesine tekrar tekrar bakar. Fakat sakince devam eder.

Rehber: "Top kavgası deyip geçmemeli. Gördünüz mü top kavgası neyle sonuçlandı?

Top kavgası deyince aklıma geldi. 1568 yılında bu civarda karaya oturan bir ticaret gemisi bir ayaklanma ile yağmalanır. Bu isyanda köylülerle suhteler birlikte hareket etmişler, isyancılar üzerine gönderilen sipahiler, savaşmayı reddetmişler ve suhtelerle çarpışmamışlar. Hatta suhteler mahkumları serbest bırakmışlar. Sipahiler de yanlarında getirdikleri bir topu buraya bırakmışlar. Hepiniz, hepiniz olmasa da çoğunuz görmüşsünüzdür. Kentin merkezinde duran top işte o toptur. Yani o da bize bu kente 16. yüzyıldaki bir başkaldırıdan yadigar."

Rehber: "Tarih farklı yerlerde farklı biçimlerde de olsa tekerrürden ibaret belki de gerçekten?"

Merdivenden inildikten sonra çeşmeye doğru yürürken, Çeşme içinde yer alan dançının dairesel ve akışkan hareketlerle sürekliliği olan bir devinimde bedeniyle mekanın sınırlarını aşan alanın çerçevesini kıran hareket düzeni izlenir.

Rehber: "Bir de söylemeden geçmeyeyim, bu hareketler genellikle yerel otoriteye karşı çıkış havası taşıyor ve ortak özellikleri örgütsüz ve kendiliğinden olmaları, su gibi kendi yollarını bulup akmaları."

6.3

Mekan: 1.Kısım'dan çıkışta soldaki duvar

Performans: Sevi Algan /dans performansı; Duvar deliğinden çıkan eller

Konsept: Parçalanmış beden

Sağda duvarda küçük boşlukta Sevi'nin elleri dışarıya uzanır. Bir tek ellerini görürüz. Elleriyle bir mini koreografi gerçekleştirmektedir.

Rehber: "O yıllarda hapishane bedava işgücü kaynağı olup, karşı çıkanlar ağır bir şekilde cezalandırılır."

Rehber, seyircinin eli seyretmesi için önünde durur, elindeki elfeneriyle boşluğa ve yapılan performansın altını çizmek için ışık tutar. Belli bir süre sonrada eli içeri karanlığa iter, el kaybolur. (1.Kısım kapısından çıkışta, Buradan itibaren Rehber'in tavır değişir, tedirginleşir.)

Rehber: "Yeter, bu kadar oyalandığımız burda. Hadi gidelim artık ve turumuza devam edelim."

Rehber: "Oyalanmayalım. 1. Kısım'ı boşaltın!"

Mekan: 2. Kısım'a giriş ve 2. Kısım'ın avlusu

Yerleştirme: Taka maketi, kum ve deniz kabukları

Metin: "Her sınıftan.."

Avlunun ortasında kırmızı beyaz renkte Sinop kentinin maskotu sayılan bir balıkçı takası maketi vardır. Taka kumsalldan getirilmiş bir denizkabukları üstünde takılı kalmış gibi tepesinde durmaktadır. Maketin içine led yerleştirilmiş ve takanın içi aydınlıktır, taka sanki karada gitmeye çalışmaktadır. Rehber seyirciyi maketin çevresine toplar. Koğuşların girişi olan ana kapıda 4 dansçı bir arada nötr bir pozda seyircileri seyretmektedir.

Rehber: "Her sınıftan memur, asker, sivil sürgün., muhtelif cezalara mahkûm dörtyüzden ziyade her din ve mezhepten insan vardı. Bu mahkûmlar topuklarında belli belirsiz birer demir halka ile kasabada serbestçe yaşarlar, sanatlarını yaparlardı..."

Rehber: "Bu koğuşun kapısında Laz bir hoca remil döküyordu. Onun yanında Bektaşî bir Arnavut oturmakta idi. Önüne bir mangal çekmiş yemek pişirmekle meşguldü. Karşılarında bir kaç Aynaroz papazı vardı. Daha ötede ise bir sarıklı bulunuyordu. Adamcağız yanındaki küpten gusül abdesti almakta idi. Hocanın sağ, solu bir çok Rum ve Bulgar eşkiyası ile çevrilmişti. Sefirden balıkçıya, eşkiyadan evliyaya ve ulemaya her cins adamın olduğu bu koğuş Nuh'un Gemisi'nden farklı değildi."

Rehber avlu ortasında taka maketini işaret eder.

Rehber: "Evliya Çelebi der ki 'Boztepe'den bakınca burası gemi şeklinde görünürmüş'" Rehber: (Karaktere girerek) "O zamanlar tayın azdı Sinop zindanlarında mahkûma. Kesip yiye yiye kedi bırakmamıştık cezaevinde.

Kedi altın demekti bey... Çok kıymetliydi, mahkûmun belli başlı gıdasıydı... Kedi için cinayet bile işlendi. Kedi bulamayanlar avluya çıktıkları zaman otlardı bey... Mal gibi otlardı, bildiğimiz mal gibi... Böyle bir yerdı Sinop zindanları”.

Rehber, seyircileri kadınlar ve erkekler olarak ikiye ayırarak iki tarafa yollar.

Rehber: Şimdi ikiye ayrılıyorruz. Erkekler sağdaki kapıdan giriyorlar, kadınlar soldaki kapıdan. Acele edelim.

7.1 ve 7.2

Mekan: 2. Kısımdaki sağ ve sol koğuşlar

Performans: Sevi Algan, Dilek Dervişoğlu, Senem Oluz, Handan Coşkun

Koğuşlara ayrılan seyirci gözetleme mazgalından ara koridordaki gösteriyi gizlemeleri istenir. Seyirci koğuşlarda bir arada belli sınırlı bir alandan gösteriyi ara ara ve parçalı izleyebilmektedir. Koridorda farklı ritimlerde dansçılar yatay ve dikey kesişmelerle yürürler. Rehber 5-6 dakika sonra seyirciden çıkmalarını ister.

7.3

Mekan: 2. Kısım'ın çıkış kapısı

Performans: Zafer Gecegörür /Şiir Performansı

Rehber: “Kapıda gördüğünüz kişi 60’lı yıllarda Sinop’ta savcılık yapan ve o dönemde çok büyük yankı yapan cezaevinde “İçerdeki adam” adlı tek perdelik bir tiyatro oyunu bile sahneleyen Savcı Berin Taşan, kendi yazdığı şiiriyle bize kendini hatırlatıyor.

Seyircilerin çıkışıyla Zafer bağırarak Berin Taşan’ın şiirini okur.

Zafer (Berin Taşan olarak:
"Kötü adamın gölgesi olmaz
Tanık bırakmadan gider dünyadan
Gölgesinde otursunlar,
Tütün sarsınlar
Sıkılınca yaprakların arasından
Gökyüzüne açılsınlar diye,
Sinop cezaevinin avlusuna kiraz
Şiran'da kavak
Kalburuna Çınar diktim
İhtiyar Çınar ağaçlarının uçlarında
Roma Bizans Selçuklulardan yadigar
Sinop'un o ünlü kale duvarlarında
Bir gün kesinlikle toplanacak
Çelik bir iğnenin ucunda
Efendi, kibar, kalın mağrur
Deniz suyuna karışmış
Ne kadar boğuk ne kadar derinden geliyor
Yerde sürüklenen zincirler, duvara çakılı zincirler
Demirler, demirler, traşlı başlar görüyorum
Bıyıklarını vurup, başlarını eğerek giriyorlar hücreye
1861 Karadağ isyanından tutuk
Gündoğusu rüzgarının önünde
Kale duvarlarına vurup vurup dönüyor
Roma Bizans Selçuklulardan beri
Güneş KARadağ koğuşundan iç avluya düşünce
Yüzlerce el, çıplak demirlere sarılacak
Yüzlerce el birbirine sarılsa bir kez
Bir kez serbest kalsalar..."

Rehber: "Bu gördüğünüz adam burada savcıydı. Spor karşılaşmalarını ilk yaptıran, hatta ilk burada ilk tiyatro oyununu oynatan adam odur. Yan avluda birazdan göreceğiniz ağaçları o dikmiştir. Anlayacağınız çok emeği vardır burada. Şairdir."

Rehber: "Beni takip edin. Yolunuza dikkat edin. Yolculuğumuz devam ediyor."

8

Mekan: 3.Kısım'a geçişteki Kale duvarı

Performans: Su Güneş Mıhladız

Eskiden tersane girişi olan bu duvar belirgin bir şekilde taşlarla örülmüştür. Su, duvar deliklerinden dışarıya sızmak ister.

Rehber: "Gözüm sekiz arşın kalınlığındaki taş duvarları aşıyor.... Yerimden fırlamak, gardiyanları, jandarmaları şöyle elimin tersiyle iterek çıkıp yürümek, bir sandala atlayıp gemiye varmak ve kaptana, 'Çek!' demek istiyordum. ...Açık denizleri, etrafında duvar olmayan, uçsuz bucaksız yerleri arıyordum. Ama ruhumuz böyle gökyüzlerinde uçup dururken birdenbire yere inip insan küçüklüğü ile karşılaşmak ne tuhaf oluyor."

Su'yu izle. O duvarda deliklere bakınca yeniden geri dön ve git. Mırıldanarak.

Rehber: "Görmesen bile denizi /Yukarıya çevir gözü
Deniz gibidir gökyüzü"/ Aldırma gönül aldırma"

9

3. Kısım

Mekan: Avlu, Sabahattin Ali Koğuşu'nun olduğu 2 katlı koğuş binası, bahçedeki barfiksli alan

Metinler: Edebiyat / Yaratıcılık / Hapishane ilişkisi

9.1

Mekan: 3. Kısımın Kapısında ve 3. Kısımın avlusuna doğru ilerlerken ve avluda

Rehber: Düşünüyorum da hapishaneler olmasaydı Türk edebiyatının bugün nerelerde olurdu acaba?

Rehber: "Nâzım Hikmet en güzel şiirlerini, Doktor Hikmet Kıvılcımlı, tarih araştırmalarını hapishanelerde kaleme aldı. "Başın öne eğilmesin, aldırma gönül, aldırma" dizelerini Sabahattin Ali, 1933 yılında burada, Sinop Hapishanesi'nde yazdı."

Rehber: "Kerim Korcan 1938'de Donanma Davası'ndan yargılanıp 20 yıl ağır kürek cezasına çarptırıldığında ilkokul mezunu bile olmayan bir komünizm sempatzanıydı. 10 yıllık hapis yaşamında edebiyatla tanıştı. En güzel romanlarını Sinop Hapishanesi'nde olgunlaştırdı. Tatar Ramazan, İdamlıklar ve Linç romanlarının yazarı olarak çıktı buradan. Burada dolaşırken Kerim Korcan'ın nefesi olmuş şiirlerinden mırıldanmamak olamaz:

Rehber: "Gene zincirlerimi sallayarak / Uğurluyorum güneşi
Yani kardeşim akşam oluyor Sinop Hapishanesinde..

Bugün gene vizite çıktım

Haşa burada! Doktor olacak adam

Biz açlıktan otlarken /İyi yemek ye dedi,

İster istemez küfre kayıyor dilim...

Bundan ötesi ölüm kapı altı nöbetinde

Gardiyan Nuri Efendi döndürüp dolaştırıp

Sözü siyasete dökecek..."

9.2

Mekan: Merdivenden çıkılır.

Performans: Zafer Gecegörür

Metin: Sabahattin Ali'nin mektupları ve şiirlerinden bir kolaj

Merdiven üstlerindeki edebi sözlere dikkat çekilir. Sabahattin Ali'nin odasına girilir.

Merdivenleri çıkarken;

Rehber: "Çok eskidendi. Hangi ay olduğunu, hatta yılını bile hatırlamıyorum: 1929 veya 1930. Musahhih ve teknik sekreter olarak aylık dergilerden birinde çalışıyordum. 'Resimli Ay' adını taşıyan bu dergi, o zamanlar Türkiye'nin demokrat vatansever aydınlarını etrafına toplamıştı. (...) Halk onu okuyor ve seviyor, polis ve mürteci çevreler ise ona kin besliyor ve mutad vasıtalarla tasfiye etmeye çalışıyorlardı. Bir gün dergi idarehanesine kısa boylu, gözlüklü bir genç geldi.

"İsmet girmede mi hala hapse
Kel Ali'nin boynu vurulmuş mudur?

-

Cümlesi beli der, enel hak dese
Hala taparlar mı koca terese?"

Cumhurbaşkanı hakkında yazdığı bu hicviye yüzünden mahkum edildi, hapse düştü, buraya gönderildi, birazdan göreceğimiz koğuşa konuldu. Daha sonra ben de hapishaneye düştüm. Buluşmalarımız kesildi, fakat mektuplaşmaya devam ettik. Sabahattin Ali ile tanışmam böyle başladı." diyor Nazım Hikmet.

Zafer arkasını pencereye dönmüştür. Denizi seyrederek; Sabahattin Ali'nin hapislane mektuplarından (Ayşe Sıtkı'ya) yazdığı mektup :

Zafer: "...burada 14 tane komünist var, ihtilattan memnu kimseyle görüşülmesine izin verilmeyen). Tabi isimlerini ağzıma bile alamıyorum, çünkü Konya Müdde-i Ummumisi benim evrakıma "komunist mefkureli" (komünist düşünceli) ibaresini ilaveyi ihmal etmemiş... Yeryüzünde yalnız olmadığım benim her zaman kafama vurulmalıdır...Gözlerinden öperim Ayşe"

ve Ali'nin bestelenmiş şiirlerinden dizeler sayıklar...

Zafer: "...burda çiçekler açmıyor / kuşlar süzülüp uçmuyor yıldızlar ışık saçmıyor / geçmiyor günler geçmiyor. avluda volta vururum..."

Zafer: " Dışarda deli dalgalar / Gelip duvarları yalar
Seni bu sesler oyalar /Aldırma gönül, aldırma
Görmesen bile denizi /Yukarıya çevir gözü
Deniz dibidir gökyüzü / Aldırma gönül, aldırma..

Rehber: "Sabahattin. Görüşeceğiz Sabahattin."

Rehber: "Evet. Yolculuğumuza devam edelim. Beni izleyin lütfen."

Kapıdan çıkıp merdivenden inerken:

Rehber: "...Bir penceresi vardı bu yerin bahçeye bakan. Taa Abdül-hamid'e uzanan kanlı bir geçmişi vardı. "Karadağ" diyorlardı buraya. Zamanın padişahı ayağına zincirler vurup Karadağlıları kapatmış. İki ismi vardır bu kısmın: İdare dilinde "üçüncü daire", mahkûm dilinde de "karadağ". Zemini pis kokulu ve asır görmüş kanlı bir topraktı. Kimbilir kaç insan zincir sürüdü bu zindanda ve kaç insan kanla kokuşmuş bu toprağa kapanarak ağladı."

9.3

Mekan: Bahçedeki Barfiks

Performans: Dilek Dervişoğlu

Konsept: Direnç ve Buluşma

Barfiks üzerinde Dilek oturur, seyircilerin içinde dolaşan performansçı seyircilerin arasından sıyrılarak barfiksın altına gelir. Dilek dizlerinden barlara asılarak başüstü performansçının başına başını dayar ve gösteri başlar. 3-4 dakikalık. Rehber uygun bir sürede Dilek'in gösterisi bitirir, o avludan çıkılır ve seyircileri çeker, 4. kısım kapısından içeri al.

Mekan: 4. Kısım Disiplin Hücresi girişi

Rehber: "Az sonra, şöhretini acılarıyla yakalamış sürgünleriyle tanışacağız buranın ve Bahricedit Vapuru'nun yolcularıyla buluşacağız. 1913'deki bu sürgün olayının Sinop'un sürgün kenti olarak anılmasında büyük rolü vardır. Hatırlarsanız az önce savcı bahsetmişti:

Zafer seyircilerin arasından mırıldanır.

Zafer: "11 Haziran 1913 Mahmut Şevket Paşa'yı vurmuşlar
Bahricedit vapuru dinamit taşır gibi korkuyor
Burunu döner dönmez atmış demiri
Boşaltıp yükünü hemen, İstanbul'a kaçacak
Önde Paşalar, Komitacılar, Yazarlar
Refik Halit, Refiğ Cevat, Hüseyin Hilmi, Mustafa Suphi
Sonra Cumhuriyet, af şenlikleri, Sabahattin Ali."

10.1

Mekan: Sağdaki ilk hücreler. Boncuk kapılı hücre ve saçların sarkıtıldığı gözetleme mazgalı.

Performans: Emre Koyuncuoğlu, Sevi Algan

Rehber içeri davet eder, sessizlik içinde seyirci iki farklı hücre ve hücrede yerleştirilmiş enstelasyon içinde yapılan performansı izlerler, girip çıkılan bir süreliğine izlenen bir performanstır. (Maksimum 3 dk.) Rehber içeri ve dışarı çıkışın trafiğini düzenler. Herkes girip çıktıktan sonra;

Rehber: "Üçyüz demir kapısı, devler misali zalim gardiyanları, kollarını demir parmaklıklara dolamış her birinin bıyığına on adam asılır nice azılı mahkûmları vardır. Kulelerinde jandarmalar ejder misali dolaşır, neüzi billah mahkûm kaçırmak değil, kuş bile uçurtmazlar."

Rehber: "Ancak biri var ki, nam-ı Arap Kadri, dirençli mi dirençli, talihsiz mi talihsiz!"

Rehber, Lağım çukurunun başına yürür ve seyirciyi çukurun çevresinde toplar.

11

Mekan: Arap Kadri'nin Lağım Çukuru

Metin: Arap Kadri ve Sandıkçı Şükrü'nün "ötekiler" içinde ötekileştirilmesi

11.1

Arap Kadrinin Hikayesi

Rehber: "Arap Kadri, imkansızı dener ve başarır. Lağım çukurundan girerek dışarı çıkmayı, denize ulaşmayı başarır. Yüzerek kara çıkar. Ancak kendilerini "tesadüfün lütfuna" teslim ederek denize açılan ve Arap Kadri gibi kaçmayı başaran Bahricedit sürgünü Mustafa Suphi ve arkadaşları kadar şanslı değildir. Bitkinlikten kapısını çaldığı ev bir polisindir. Kısır döngüsü tamamlanır. Kendini yeniden hücrelerinde bulur. İçerisinin beygir ölüleriyle doluymuşçasına koktuğu, denize verilen mapushane lağımının ortasında aktığı hücrelerinde. Ama bu sefer, idarenin kışkırtmasıyla, ekmek ortağı olduğu, kaderini paylaştığı arkadaşları tarafından linç edilir."

Rehber: "Arap Kadri yiğitse de arkadaşları mert değildir. Oysa Sandıkçı Şükrü için öyle mi ya?"

11.2

Sandıkçı Şükrü'nün Hikayesi

Rehber : "Sandıkçı Şükrü bir halk kahramanıdır. 1900-1910'lu yıllarda Sinop cezaevinde bir süre yatar. Mücadelesi zenginlere karşı, halk tarafından sevilir ve desteklenir, bir çok benzer örneğinde olduğu gibi zenginden alıp fakire veren bir yerli Robin Hood gibidir. Zorda kalanlara yardımcı, dara düşenin dostu. Sandıkçı Şükrü "Sinop kalesinden denize uçarak" Rize'ye varır. Denize atlayıp dalgalarla günlerce boğuşuktan sonra sandalcı arkadaşlarınca kurtarılmıştır."

Rehber mırıldanarak karanlık sayılacak ve biraz ürkütücü bir alan olan disiplin koğuşlarının olduğu bölgede ağaçların altından geçerek seyirci ile beraber ilerler.

Rehber: "Sene 1341 nefsim uydum
Sebep oldu şeytan bir cana kıydım
Katil defterine adımlı koydum
Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz

Sen üzülme anam benim dertlerim çoktur
Çektiğin çilenin hesabı yoktur
Yiğitlik yolunda üstüme yoktur
Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz
Çok zamandır çektim kahrı zindanı
Bize de mesken oldu Sinop'un hanı
Firar etmeylen buldum amanı
Eşkiya dünyaya hükümdar olmaz.."

11.3

Mekan: Surlara bakan arka avluda bir ağacın altı

Performans: Su Güneş Mıhladız

Su, ağaçta oturuyor. Ağaçla uyumlu,
o dokuda hareketleri var.

Rehber ağaca fenerini bir süre tutar, seyircinin dikkatini ağacın tepesindeki performansçıya yönlendirir. Bir süre sonrada onun önünden geçip gider.

Mekan: Eşber Yağmurdereli Hücresinin olduğu Avlu

Metin: Geçiş Bölgesi Sürgünden Ütopya'ya (Performans)

Video Enstellasyon: La Commune 3. Klip (Kriz, içerdeki çatışmalar)

Performans: Sevi Algan

Avlunun kapısından girmeden soldaki pencere boşluğu olan duvarda. Video film ve performans iç içedir. Görüntünün yansıdığı duvarın içindeki boşlukta filme senkron performans gerçekleşir. Oyunun sürgünden ütopyaya geçişi ve filmdeki kommünün çöküşü üst üste gösterilir. Sanki gösteri ile filmin yolları bir kavşak noktasında birleşir. Paris Kommünü çözülmeye giderken, Sinop'ta hapsolan düşünce özgürleşme yolunda ütopyasını gerçekleştirmektedir.

Rehber: "İster siyasi olsun, ister eşkıya, bizim karakterlerimizin hepsinin birlikte daha güzel bir geleceğe dair hayalleri var. Buraya sürgün edilmiş hayaller bunlar. Bir de gerçekler var. Ama gerçekleşmiş hayaller de var. Gerçekleşmiş hayaller bile kendi içinde çatışır. Gerçekleşmiş ütopyalarının coşkusu içinde bıraktığımız Paris Komün'ü şu an ne aşamada acaba?"

Video Enstellasyon:

La commun filminden parçalar: (Versay'daki ordu: kendi halkına karşı savaşmak gibi olası bir görevle karşı karşıya; morali bozuk askerler, istekli subaylar - kanun ve düzeni yeniden kurmak için, Fransız halkı anlayacaktır, düşmanın tavizsiz imajını. Gazeteciler misyon ve sorumluluklarını tartışır. Aynı anda hem komün için hem de eleştirel olabilir misiniz? Komün avukatı halkı toplantılarından dışlıyor, barda yoğun bir tartışma. Öncesi ve sonrası/umutlar ve gerçeklikle ilgili ilk hayal kırıklığı. Guard Nationale, Versailles'a gitmek istiyor ve hükümet ordusunun dayanışmasını umuyor, ama aynı zamanda şüpheleri de var. Rahip karşıtı tartışmalar ve hakaretler: İsa'mızı çaldınız! Maria'mıza tecavüz ettin!

Rehber: "Hoşça kal Sıdika. Seninle de karşılaşacağız."
"Lütfen böyle içeri geçin. Yolculuğumuza devam edelim."

13

Mekan: Eşber Yağmurdereli Hücresleri

Metin: Eşber Yağmurdereli'nin "Akrep" oyunundan bir bölüm

Performans: Mustafa Karabıyık

*Rehber seyirciyi hücrelerin avlusuna alır.. Rehber içeri girmez.
(Okunan oyunun bir bölümü buradadır..)*

Mustafa:

İkinci Mahkum: "Eğer müdür beyin söyledi, söz verdiği gibi üç gün sonra ortalık yatıştığında beni tekrar, eski koğuşuma vermezseniz, sarı olsun ki, ya kendimi yakarım ya da buraları! Haberiniz olsun. Sonra söylemedi demeyin."

(Sesleri duyup konuşmaları izleyen birinci mahkum hücre kapısına gelmiş ortalığı dikkatle dinleyerek, olup bitenleri tedirgin anlamaya çalışmaktadır. Bir kaç kez konuşmaya yeltenirse de vaz geçer, yatağının üzerine oturur, endişeyle beklemeye başlar)

İkinci Mahkum: Kimse yok mu burada ?!

(Birinci mahkum yanıt vermek üzere kapı parmaklıklarına yaklaşır. Bu arada çıkış boşluğunda çaycı görünür. Aceleyle ikinci mahkumun kendisine soru sormasına fırsat vermemek için bir bardak çayı ikinci mahkumun hücre kapısındaki demirin üstüne koyar ve ilerler. Aynı aceleyle birinci mahkumun hücresinin önüne gelir. Birinci mahkumun kendisine soru sormasını engellemek için bir bardak çayı onun eline dokundurarak verip geri döner.

Birinci mahkum: Hoşgeldin geçmiş olsun.

İkinci mahkum: Hoşbulduk sana da geçmiş olsun. Sen ne zamandır buradasın?

Birinci mahkum: Bu cezaevinde üç yıla yakın.

İkinci mahkum: Evveliyatı var mı?

Birinci mahkum: Var.

Daha önce hangi ceza evlerinde kaldın?

Birinci mahkum: Çok... Hangisini sayayım. Bursa, Samsun, Trabzon, Amasya, Diyarbakır, Mardin sonra da burası, daha da sayayım mı?

Birinci mahkum: Demek ki Samsun da da yattın. Demek ki sen hiç bir yerde rahat duramamışsın

Birinci mahkum: Bilmem. Eh işte burayı da öğrendim. Sen idamlık mısın?

İkinci mahkum: Bilmiyorum.

Birinci mahkum: Yani davan devam mı ediyor

İkinci mahkum: Bilmiyorum...

Rehber: "Bu adam, Eşber Yağmurdereli, okuduğu bu oyunu bu hücrelerde yazdı: Akrep! Aman dikkat edin. Duvarlara pek yaklaşmayın!"

"Beni izleyin. Lütfen biraz acele edelim"

Karşı odaya geçilir.

14

Mekan: Karşı Oda (E.Y. Hücreslerinin karşıısı)

Metin:

Rehber sırayla hücreleri geçerken, tek tek isim sayar. Yoklama yapmaktadır. Hücreleri seslenir ve ve geçer.

Rehber: "Zekeriya Sertel, ...Burhan Felek, ...Refik Halit Karay, ...Hasan Ali Ediz, ...Celal Zühtü Binneci, ...Boyabatlı Emin, ...Ayancıklı Ömer, ...Şakir Ağa, ...Hüseyin Hilmi Durugün, ...Emine Alev, ...Hamdi Alev, ...Şamilof, ...Seyfi Baba, ...Ömer Deniz, ...Sıdıka Hanım (Semiha Demir), ...Mühendis Celal Zühtü, ...Fırıncı Ahmet, ...Tütüncü Pepe, ...Hüseyin, ...Tayyareci Celal, ...Marangoz Salih, ...Öğretmen Selim Sırrı, ...Memur Ali Rıza, ...Tornacı Mustafa

15

Mekan: Yeni Oda (Dar Uzun Koridor Ortasındaki Merdivenin Sağındaki Kapıdan İçeri)

15.1

Mekan-1: Girince solda karşıdaki duvar.

Video Enstelasyon: 4. Parça (Tartışmalar)

(- oyuncular; 1871'e kıyasla günümüz durumunu tartışıyorlar. Bugün nasıl politik olarak aktif olabilirsiniz, bir değişiklik yapmak mümkün mü? Hayırseverlik kavramına karşı devrim kavramı; filme dahil olma deneyimi
- bir kadın değişim olasılığına inandığını söylüyor
- "kulüpte" tartışma: Komün bir başarısızlık mıydı?
- belediye binası temsilcileri, komünal yönetimin ne kadar az şey başarıldığını, büyük eksikliklerini tartışıyorlar. hayal kırıklığı)

15.2

Mekan: Ahşap giriş kapısının arkası

Video Enstelasyon: La Commune 5. Parça Komün'ün şiddetle bastırılıp insanların katledilişi ve idamlar.

(- Versaille ordusu 11. bölgeyi alır, evlerin basılması, mahkumların alınması, anlık mahkemeler, infazlar, komünarların gururu, oracıkta öldürölmelerini isteyen öfkeli Burjuvazi, ölümün sessizliğı, burjuvazinin utancı, benlik ve rol ayrımı üzerine yorum yapan aktrisler; son, şarkı söyleyen mahkumların çizgisi, yüzler, infaz sesleri...

Performans: Tobias Hering (Tobias elinde hareketli barko ile görüntüleri kapıda gösteriyor. Hareketleriyle kapıdan dışarı çıkmaya çalışan bir görüntü imgesi oluşturuyor.)

16

Mekan: Dar Uzun Koridor / Yol

Metin: Hayaletler var. Ütopyasından dökölenler

Merdiven'e kadar yürü. Merdiven'in hemen solunda

Performans:

1. Girinti: Su Güneş Mıhladı
2. Girinti: Sevi Algan
3. Girinti: Emre Koyuncuoğlu

17

Mekan: Kadın Koğuşları Yolu başlangıcı
Performans: Handan Coşkun

2006 gündeminde sıkça bahsedilen Beyrutlu bir sanatçı olan Zena el-Khalil'in mail aracılığıyla her yere yolladığı yardım çağrısı olan bir mektubun okunması

18

Mekan: Akşamsefaları Koridoru

Performans:

Su Güneş Mıhladız, Sevi Algan, Emre Koyuncuoğlu, Senem Oluz

19

Mekan: Avluda Seyirci ile sohbet

Dance-Film-Performance-Discussion

Project Leader: Emre Koyuncuoğlu-Tobias Hering

Place: Historical Sinop Prison/Sinop

Date:: 16-17-18 August 2006

Time: 19.30- 21.30

Participants: Sevi Algan, Çiğdem Borucu, Handan Coşkun, Dilek Dervişoğlu, Hasan Elhakan, Murat Ertel, Zafer Gecegörür, Tobias Hering, Mustafa Karabıyık, Emre Koyuncuoğlu, Su Güneş Mıhladı, Aris Nalcı, Senem Oluz, Fulya Tekin, Can Tuğcuoğlu, Ata Ünal

Sinop "Commune-ication" / Dance-Film-Performance-Discussion, which is to be realised within the content of the first SINOPALE organised by Melih Görgün this year, is a collective "meeting on the way" work developed by theatre director Emre Koyuncuoğlu and free-lance author, producer and journalist Tobias Hering who has taken part in Berlin International Film Festival and "Globale Film Festival" also organized in Berlin. Its first stop is the historical prison in Sinop. Sinop known as the city of exile in the political history of the country, one of the cities where tides between reality and utopia are frequently experienced. The historical prison is like an "Inn" where many authors such as Sabahattin Ali, Kerim Korcan, Eşber Yağmurdereli have stayed for a period, sort of an obligatory rest place where they have continued with their creation.

The major source of inspiration in the preparation of the content and editing of Sinop "Commune-ication" / Dance-Film-Performance-Discussion, was the fiction-documentary film of Peter Watkins "La Commune— Paris 1871", 375 minutes of original length. Watkins mainly concentrates on two notions in his film. The first one being, "Is revolution an utopia or a truth?". Watkins is asking this question tackling on different aspects, by reediting an historical event on a set and by portraying through the characters he assigns on his actors, the utopias and encounters of the Parisians with the truths (who at that period had established a communal system lasting for two months). He is presenting the actors in front of the camera both as the characters of the act and as real persons. He is showing the inner conflict the actor is experiencing with the character he is personating. Thereby, fiction and reality get mingled in each other in the film, just like utopia and truth. Watkins at the same time overlaps different periods of times. "The Commune of Paris" which was experienced in the Paris of 1871 with great enthusiasm and disappointment, is documented in the film by means of present day media tools. Cameramen and reporters are broadcasting the happenings "live" and instantly over the television. The broadcasts of different television channels continuously remind us of the question; with whose reality we are "live" watching. The director thus, includes the media (which is dominating the current world politics) among the topics of top priority discussed in his film.

Sinop "Commune-ication" was prepared taking into account these two parallel discussion points. Considering this as a starting point, the location where the performance has found its reality and laid its foundation on firstly in our country, will be the "Historical Sinop Prison" depending on its historical background and symbolized features as a spot. (The performance is planned to be staged in various cities and localities considering other characteristics.) The performance; while lining up little pieces of performances where –different art disciplines are used together in different spaces – with the help of "actor-guide"s inside the place following a path, by using an interactive method is taking the audience on a journey in order to "unite in equality, freedom and peace" "to rediscover ways of communication" within this process. The performance will be

recorded by an “actor-cameraman” together with the audience in order to be used for the following performances. Dancers, actors, musicians, moviemakers, designers, NGO employees, journalists will participate in the performance. In the forming of the text of the performance “Commune-ication” in Sinop, the sources referred to were: The research of Tolga Ersoy titled “the Inn of Sinop”, Eşber Yağmurdereli’s play named “the Scorpion”, the compilation “My dearest brother-Letters from the prison” by Aytekin Yılmaz and Sezai Sanoğlu, Zena el-Khalil’s article with the title “Bairut Letter of an Artist” and mythical information on the Amazons in Sinop.

Within the frame of the fiction of the performance “Sinop Commune-ication”, you will observe certain parts of “La Commune- Paris 1871”. The translation of the parts used in the performance as subtitles were translated into Turkish by Fatoş Üstek, Rana Öztürk ve Murat Musulluoğlu.

SUPPLEMENT:

PETER WATKINS: Born in England in 1935, Peter Watkins emigrated in protest in 1967 after political quarrels over his early films with British television BBC and has never lived in Britain again. Today he lives in Lithuania. As a filmmaker he has developed a unique style, combining drama and documentary techniques to often stunningly “real” fictions. His films always tackle political issues like the threat of nuclear arms (The War Game, 1966, and The Journey, 1987), historic struggles of the oppressed (La Commune, 1999), totalitarian state power (Punishment Park, 1970) and the manipulative power of mass media (Privilege, 1967). The War Game earned him an Academy Award for Documentary Feature in 1966; nevertheless Peter Watkins is often referred to as “the most neglected major filmmaker at work today”.

CITATIONS FROM THE TEXT OF THE PERFORMANCE:

A-SINOP COMMUNICATION TEXT OF THE PERFORMANCE

1)Location: ENTRANCE

The Guide character who is leading the Museum tour makes a round inside the prison with the audience and narrates stories on the history of the prison museum.

Text:

“Hello, welcome, nice to see you.

In a while I will take you on,

“A fictional journey concerning the relationship between Revolution-Utopia-Reality. A journey both in time and place and mind as well. While the truths are rocking the cradles of our dreams, we will be travelling for miles and miles, crossing seas, overcoming castles, passing through seven skies, every nook and corner. We will move from truths to dreams, from dreams to thoughts, to life and then we will turn to see that we have only managed to move a little!...”

Calling out to the actors getting prepared in the cabin located at the entrance;

“Actor friends please come over here and join us.”

Just before starting with the walk;

“This is the spot where the time starts to cease, where it slows down. ”

The conversation continues while walking.

"This place was established by the Kashka (Gasgans) people living here in 2000 BC. It was enlarged and restored during the Greek, Pontus, Roman, Seljukian and Ottoman periods. In 1877 it was settled on this location surrounded by high castle walls. That is to say, all these empires, states and communities have contributed with at least one stone to this place where our utopias are resided..."

If a question should rise from the audience, it will be answered by the Guide character. The Guide leads the visitors to the dungeon section;

2)Location: Dungeon

Sound Design used in the space by: Çiğdem Borucu

"I am now inviting you to the first place where I want you to strip yourselves off from the lives you are leading, the place which will be the center of our joint dreams."

The dungeon is entered. There is no light. A flashlight is held on the faces and movements of the people. The actors direct the people in the audience to touch the walls of the dungeon with their hands. There in the dark, they want them to feel without seeing and to understand by touching, the texture, coldness and moisture of the walls. (The place where the wetness and the smell of the wall is perceived. The spot of first encounter.) After staying for about two minutes there, the actors lead the audience out.

3) Location: Visitors Sections (Approximately 15 minutes)

Text: "Questioning of the relationship and sharing"

While passing from the dungeon to the Visitors section;

In this location, we have an outer and an inner castle wall made up of stones laid by each civilization. People also have their inner and outer castle walls. The ones who make up castles to protect themselves from the exterior, eventually result in putting up a wall inside themselves, they withdraw themselves. They hinder the fluidity of life, they prevent trespassing. We are exposed to a closure, a withdrawal. So how are we able to build relationships with one another under these circumstances? Are we really able to relate to each other? Are we at least able to share something with each other? How close are we to each other?

From the exit of the Visitors section to the Entrance door of the prison;

Isn't closure, breaking the relationship, the fundamental requirement of exploitation?

Isn't anyhow each kind of closure and confinement serving to exploitation at the end?

....

5)Location: Class (1st Section) Entrance

Text: The Inn of Exile-The city of Exile, Sinop

Video: 2nd part of the film "La Commune" (The rebellion of women to bourgeois state soldiers who arrived to take the cannonball and the soldiers -who have been the leaders of the revolution- surrendering their weapons – the joy of revolution)

While entering the class:

"Exile is no stranger to us in any period. In 1713 even the Crimean Khan was exiled to this place after all his possessions were taken away."

"The riots and exile of the opposing in the İttihat and Terakki (Union and Progress) period of the Ottoman have reinforced our relation to exile culture and banishment."

"To be against the dominant power, to be an opponent, to carry the utopia of another world, these are all reasons of exile. But are just people exiled? Thoughts, dreams, utopias

also are exiled. Utopia, the utopia of revolution is fertile, that's why it is exiled, repressed. And that's why those who come to exile with the dreams of unfulfilled revolutions sometimes germinate fresh sprouts there themselves."

"The actors we have seen shortly before, will now animate a revolution. Let's see and remember, how did a revolution take place?"

The beginning of the projection of the film on blackboard. 1

Duration: 10 minutes

While exiting the class:

(A light in the watchman hut. – hesitate for a moment and look- calmly proceed.)

"Don't underestimate it as just a struggle about a cannonball. Have you seen how the struggle about the cannonball has resulted?"

Speaking about the cannonball struggle, I just recalled. In 1568 a merchantship stranded hereabout was plundered with a rebellion. In this rebellion, the peasants have acted together with Muslim theological students, the knights sent over to fight with the rebellions have refused to battle and didn't war against Muslim theological students. In fact Muslim theological students have released the convicts. Therefore the knights have left a cannonball which they had brought with themselves here. Maybe all of you or at least most of you must have seen it. The cannonball located in the center of the city is that one actually. So it is a remembrance for us remaining from a rebellion."

"Perhaps history is really a repetition of itself even though it takes place in different places and forms?"

....

7)Location: Exit from the door of the 1st Section and the lane leading to the 2nd Section.

Only the hands of Sevi are seen from the peek window on the right wall.

"In those years, the prison was a free source for labour force and those who resisted against this would be punished severely."

The audience is allowed to see the hands. A moment of silence, then;

"That's enough, we spent enough time fooling around here. Let's go now and proceed with our tour."

"Let's not waste our time. Please exit from the 1st Section!"

The Guide slowly starts to overtake the role of the Prison guard and starts to get influenced by the stories he is telling and thinking that he is a part of that period, starts to act like it.

.....

7)Location: Entrance to the wards in the 2nd section

Text:

"Here there were officers, soldiers, civil exiles of all classes, more than four hundred people convicted for various penalties belonging to all kinds of religion and sects. These convicts with an iron shackle on their ankles hardly visible, used to live in the town freely and exercise their art..."

"At the door of this ward, a Laz hodja was telling fortunes by drawing on the sand. Beside him, an Albanian Bektashi was sitting. He was busy grilling on a barbecue in front of him. Opposite to them a couple of Aynaroz Priests were standing. A little further there was a turbaned man. The poor guy was ritually cleansing himself with the water from a cruse. The hodja was surrounded by numerous Greek and Bulgarian bandits to his right and to his left. This ward full with all kinds of men from ambassadors to fishermen, bandits to

mystics and savants was not very different from Noah's Ark."

"Evliya Çelebi says "When observed from Boztepe, this place looks like a ship"

Stands in front of the ship model placed in the middle of the courtyard. .

"In those times the ration given to the convicts were insufficient in Sinop dungeons.

There were no cats around anymore because we had eaten them all. A cat meant gold for us, sir... It was very precious, the main nourishment of a convict... Even a murder was committed because of cats. The ones who could not find a cat, would grass in the courtyard, sir.They would grass like cattles, just like the ones you know... Such a place it was, the Sinop dungeon."

The dancers slipping through the audience with rapid movements, head towards the door in the middle which is the entrance to the prison wards. The Guide prevents the audience from following, keeps talking, etc.

"Here we are splitting into two. Please hurry up, men from here, women from here, please head inside... Hurry up.. hurry up..."

SİNOP ESKİ CEZAEVİ
VAZİYET PLANISinop "Komün-ikasyon"u
Dans-Film-Oyun-Sohbet

Emre Koyuncuoğlu-Tobias Hering

Yer: Tarihi Sinop Hapishanesi
Tarih: 16-17-18 Ağustos 2006
Saat: 19.30- 21.30Sinop "Komün-ikasyon"u
Dans-Film-Oyun-Sohbet

Proje Sorumlusu: Emre Koyuncuoğlu-Tobias Hering

Katılımcılar:

Sevi Algan, Çiğdem Borucu, Handan Coşkun, Dilek Dervişoğlu, Hasan Elhakan, Murat Ertel, Zafer Gecegörür, Tobias Hering, Mustafa Karabıyık, Emre Koyuncuoğlu, Su Güneş Mıhladı, Aris Nalcı, Senem Oluz, Fulya Tekin, Can Tuğcuoğlu, Ata Ünal

"Komün-ikasyon- Sinop" gösterisinin içeriği ve kurgusunun hazırlanışında Peter Watkins'ın orijinal uzunluğu 375 dakika olan kurgu-belgesel filmi "La Commune- Paris 1871" en büyük esin kaynağımız oldu. Gösterinin bu içerikten ve kurgudan yola çıkarak gerçekliğini bulduğu ve temelini oturttuğu yer ise; tarihi ve mekan olarak sembolleşmiş özellikleriyle, Tarihi Sinop Hapishanesi'. Gösteri, mekan içinde "kurgusal bir rehber" aracılığıyla bir izlek üzerinden -farklı mekanlarda, farklı sanat disiplinlerinin bir arada kullanıldığı- gösteri parçacıklarını birbirine dizerken, bu süreç içinde "eşit, özgür ve barış içinde birlikte olmak adına", "iletişim yollarını yeniden bulmak için" seyirciyi de içine alarak yola çıkıyor.

Bir kurgu çerçevesinde "Komün-ikasyon- Sinop" da bazı parçalarını izleyeceğimiz "La Commune- Paris 1871" in gösteride kullanılan bölümleri, Emre Koyuncuoğlu ve Tobias Hering tarafında seçildi. Bu kullanılan bölümlerin altyazı olarak Türkçe çevirisini; Fatoş Üstek, Rana Öztürk ve Murat Musulluoğlu gerçekleştirdi.

"Komün-ikasyon" un Sinop' taki gösteri metninin oluşumunda,; Tolga Ersoy' un "Sinop' un Hanı" araştırmasından, Eşber Yağmurdereli' nin "Akrep" oyunundan, Aytekin Yılmaz ve Sezai Sarioğlu' nun "Sevgili Kardeşim" derlemesinden yararlanılmıştır. Kendilerine gösterimize desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

Gösterinin ilk ayağı Sinopale kapsamında, Tarihi Sinop Hapishanesi' nde olacaktır. İki ve bundan sonraki "Komün-ikasyon" ların gerçekleşmesine ön ayak olan Berlin' deki "Globale" Film Festivali' ne ve filmin gösteride kullanılmasına izin veren 13production' e, Peter Watkins' e ve "Rebond pour la Commune" (Paris)' e ve afiş ve broşür tasarımında bize destek veren Duygu Yegül ve Mustafa Nuri' ye teşekkür ederiz.